

BEDENKINGEN
OVER
DE ORDE DES HEILS
EN DE ALGEMEENE AANBIEDING VAN HET EVANGELIE

AAN DEN
WELEERWAARDEN, WELGELEERDEN HEER

D A V I D K L E M A N

Veel geacht Dienaar te Voorburg

Voorgesteld in eenige **BRIEVEN**

Door **E. D. P.** (= J. C. APPELIUS)

Uitgegeven door ds. Joh. Habbema
Rotterdam, 1775

Voorwoord

Over het leerstuk van de algemene aanbidding van het Evangelie of het aanbod van genade is al zeer veel geschreven en gesproken. Hoewel het woord “aanbod” of “aanbidding” niet als zodanig in de Bijbel voorkomt en het zelfs in de belijdenisgeschriften maar sporadisch wordt gebruikt wordt de zaak zelf verschillende malen genoemd. Ook verschillende oudvaders hebben, soms impliciet maar ook, expliciet aandacht besteed aan het leerstuk omtrent de algemene aanbidding van het Evangelie. Zo schrijft Wilhelmus à Brakel in de *Redelijke Godsdienst*:

"Dezen Zaligmaker en Borg, als den eenigen weg tot de zaligheid, laat God hier en daar in de wereld door het Evangelie, dat is: blijde boodschap, verkondigen, maakt het hun bekend, roept en nodigt een iegelijk, dat ze de zaligheid begeren, en om die te bekomen, dezen tot hunnen Borg zouden aannemen, en zich aan Hem zouden overgeven, om door Hem tot de zaligheid geleid te worden. Is hij dan niet verschrikkelijk boos, die in zijnen gruwelijk ellendigen staat wil blijven, die de zaligheid, eeuwige zoetheit en blijdschap in de volmaakte gemeenschap met God versmaadt, den Borg verstoot, en alle de vriendelijke nodigingen smadelijk verwerpt, en alzo eeuwig verloren gaat? Daarentegen, is hij niet gelukzalig, die de noodzakelijkheid van, en de volle zaligheid in deze Borg Jezus Christus, en de vriendelijk nodiging kent? Die tot de zaligheid lust, en tot deze weg begeerte heeft, en die ze door deze weg deelachtig wordt?"

Over het belang van de aanbidding van genade en de rechte verkondiging en het verstaan ervan schrijft à Brakel:

"Velen zijn omtrent de oefening des geloofs duister, en handelen verward. Zij beginnen van zichzelf; zij wenden zich naar Jezus, zij bidden om genade door het bloed van Jezus, zij lopen naar Hem, zij grijpen Hem aan, en dus hopen ze, dat Hij hen nog eens zal aannemen, en bewogen worden hun genade te bewijzen. Deze zaken zijn in zichzelf wel, maar 't hapert aan de rechte wijze van handeling; zij willen Jezus bewegen, daar ze moesten weten en geloven, dat Jezus gewillig was, hen riep, en Zichzelf aanbod, zeggende: Die wil, die dorst heeft, die kome. Die aanbidding moest de grond zijn, waarop zij vrijmoedigheid namen om Hem aan te nemen, en dat moesten ze stellen tot eenen grond van verzekering, dat zij, Hem op zijne aanbidding aangenomen hebbende, waarlijk vergeving der zonden, en eigendom aan alle goederen des verbonds hadden. Die zonder de grond van aanbidding tot Jezus lopen, komen zelden tot verzekering van hunnen staat, tenzij de Heilige Geest hen buitengewoon voorkome; en die verzekering duurt niet langer, dan de zoete gevoeligheid der genade duurt; als die weggaat,

zoo leven ze wederom in vreeze, zij betwisten die vorige verzekering en vertroosting. Zij denken, dat de Heere Jezus hen niet wil hebben, dat ze te grote zondaren zijn, dat zij het telkens bederven. Zij twisten, of zij wel in staat zijn om Jezus te mogen aannemen, want zij zijn niet recht verbrijzeld, zij weten niet of zij wel recht willen, enz. alsof verbrijzeling, willen, hongeren, voorwaarden waren, op welke men komen mocht; dat het verlegen zijn, het hongeren, alleen gestalten zijn, waardoor men geprikkeld wordt om Jezus te zoeken. Wordt gij dan geprikkeld om uit uzelf en tot Jezus te gaan, treedt maar toe op de aanbieding, en blijft bij die genoemde bedenkingen niet staan, zoo zult gij vaster gangen maken."

Met name in de laatste zestig jaar heeft het leerstuk van *het algemeen aanbod van genade* al veel monden en pennen in beweging gebracht. En nog zijn er velen die maar moeilijk onder woorden kunnen brengen waar het in dit leerstuk nu precies om gaat. Veelal wordt teruggegrepen op uitspraken, al of niet goed overgebracht of overgekomen, of geschriften van verschillende personen uit verscheidene richtingen, welke de discussie eerder vertroebelen dan verduidelijken.

Een tot nu toe vrijwel onbekend gebleven geschrift over de algemene aanbieding van het Evangelie is van Ds. J. C. Appelius. Johan Conrad Appelius werd geboren in Lotte, een dorpje bij het Duitse Osnabrück, in het jaar 1715. Hij studeerde in Groningen theologie en werd in 1738 bevestigd als predikant. Appelius heeft altijd in het noordoosten van Groningen het Woord bediend. Hij leidde een godzalig leven en heeft verschillende werken gepubliceerd onder de naam E. D. P. (Een Duits Predikant). Over het motief om zijn werken anoniem uit te geven zegt Appelius:

"Maar de ware reden, waarom ik mijn naam nu eerst verbergen wilde, is deze, dat een gunstig of ongunstig vooroordeel jegens mijn persoon de waarheidlievende lezer, in het beoordelen mijner bedenkingen, niet hinderlijk moge zijn. Er kon, in tijd-vervolg, wel een gelegenheid komen, om mijn naam vollediger uit te drukken; indien ik overtuigd wordt, dat het van enig nut kon zijn."

In 1775 werd door de Classis van Schieland het volgende werk "*Gevisiteerd en Geapprobeerd*":

<p>BEDENKINGEN OVER DE ORDE DES HEILS EN DE ALGEMEENE AANBIEDING VAN HET EVANGELIE AAN DEN WEL EERWAARDEN, WEL GELEERDEN HEER D A V I D K L E M A N</p>
--

Veel geacht Dienaar te Voorburg
 Voorgesteld in eenige **BRIEVEN**
 Door **E. D. P.**

Appelius geeft in dit werk, in de vorm van een aantal duidelijk en helder geschreven brieven, zijn bedenkingen tegen de orde des heils, zoals die is opgesteld door Ds. Kleman en de Wel Edele, Zeer Geleerde en Godvrugtige Heer, Johannes Eusebius Voet. Hij schrijft in de Inleiding:

"Wanneer ik, in Augustus des verleden jaars, U W. Eerw. ORDE DES HEILS, bij een Boekverkoper in de Kalverstraat, aantrof, doorlas ik dezelve met zonderlinge oplettendheid. Ik merkte al ras, dat U W. Eerw. en de Heer VOET op dezelfde wijze dachten, en zich verenigd hadden, om hun stuk gemeenschappelijk dus te behandelen, dat de Heer VOET het uit filosofische, en U W. Eer. uit theologische principes, zouden expliceren en adstrueren.

Onder de lectuur dezer geschriften vond ik ongemeen veel smaak in de bevallige manier van voorstel. Maar mij kwamen er tevens verscheidene uitdrukkingen, stellingen en redeneringen in voor, die mij, nadat ik ze bij herhaling herlezen en zonder vooroordeel onpartijdig overwogen had, toeschenen, niet alleen in onze Gereformeerde Kerk ongewoon te zijn, maar ook zeer gevaarlijke gevolgen te hebben, wanneer men ze, uit haar gronden en in haar verband, wil staande houden, en hetgeen er in ligt opgesloten, uit dezelve wil afleiden."

Dit was dan ook de directe aanleiding voor Appelius om zijn bedenkingen tegen deze orde des heils op papier te zetten, hoewel hij er bij voorbaat van uitging dat zij geen *"opzettelijk voornemen hebben, om van onze Gereformeerde leer af te wijken, of dezelve rechtstreeks te bestrijden"*. Dit blijft hij ook in al zijn brieven krachtig betuigen. De strekking van de door Kleman en Voet opgestelde orde des heils was echter zeer gevaarlijk. Zelfs de Remonstranten waren blij met dit geschrift.

"Dus hebben de Heer VOET en U W. Eerw. in deze hun verrukkingen, uitdrukkingen, stellingen en redeneringen voortgebracht, waarover zich een groot aantal, niet alleen van het onverstandig, maar ook van het aller verstandigst gedeelte onzer Kerk, innig bedroeft; gelijk er Remonstrants en slimmer gezinde Mennoniten, in hun openbare vergaderingen, voor danken, dat de Gereformeerden hun nu zijn nader gekomen."

Appelius verwondert er zich dan ook sterk over hoe deze twee mannen zulke redeneringen hebben kunnen voortbrengen, *"gelijk ik vertrouw dat de Gereformeerde leer U beide in gemoede geloof de waarheid te zijn"*. Toch heeft hij ook hiervoor wel een verklaring.

"Hoe vreemd het ook schijnen moge, dat verstandige en godvruchtige mannen uitdrukkingen, stellingen en redeneringen zouden voortbrengen, welke regelrecht inlopen tegen hun eigen belijdenis, geloof, bevinding en werkzaamheden; het is echter, door de kracht der vooroordelen, zeer wel mogelijk; gelijk men er ook vele voorbeelden van kan aanvoeren. Zeker geleerd, godvruchtig, oud, Luthers Predikant placht zeer heftig te disputeren voor die gevoelens, waarin de hedendaagse Broeders Lutheranen van hun Voorganger Luther, afwijken. Wanneer men hem, in 't midden van het dispuut, detourneerde, om van zijn gemoedelijke werkzaamheden te spreken, hield hij juist het tegengestelde staande. Gevraagd zijnde, hoe het mogelijk was, dat hij nu tegensprak, hetgeen hij zo even had staande gehouden? gaf hij dit edelmoedig, waarachtig antwoord: *Mijn Broeder! Ik ben Luthers in mijn hoofd, maar Gereformeerd in mijn hart.*"

Waar ging het nu precies over in de orde des heils, zoals die door Ds. Kleman en de Heer Voet was opgesteld? Appellius schrijft hierover in zijn tweede brief:

"Volgens de titel van uw boekje, spreekt gij van de Orde des Heils, volgens welke God, aan bijzondere mensen, zijn zaligmakende genade schenkt; of, het verbond tussen genade en plicht; dat is, gelijk in het vervolg zal blijken, dat de mens eerst zijn plicht betracht, waarop dan de zaligmakende genade van God geschonken wordt.

Gij wilt, de leer der ONAFHANKELIJKE en krachtdadig werkende genade in verband brengen met des mensen redelijke en zedelijke VRIJHEID, en het AL OF NIET AANNEMEN van het voorstel des Evangeliums, hetwelk men zo lang beweerd heeft, dat niet geschieden kon.

Gij onderneemt te tonen, dat de bovennatuurlijke en krachtdadige Goddelijke genade de geestelijk dode mens tot zijn levendmaking volstrekt noodzakelijk is, terwijl men tegelijk de redelijkheid der gevallen natuur, en de ernstige en welmenende roeping des Evangeliums moet staande houden: en, hoe de leer van 's mensen gehele onmacht ter verkrijging van 't geloof en ter betrachtning van zaligmakend goed bestaanbaar zij met het gezond begrip van zijn vrijheid en dure verplichting om te geloven."

In de mens worden genoegzame krachten veronderstelt om de aanbidding te kunnen aannemen. Omdat de orde des heils met name is gebaseerd op het stuk van de algemene aanbidding der genade, heeft Appellius een aparte brief gewijd aan dit leerstuk. Hij merkt hier nog over op:

"Echter heb ik het in een afzonderlijk hoofdstuk willen behandelen: omdat ik bemerk, dat ook anderen, die uw Orde des Heils niet aannemen, wegens donkere begrippen aangaande deze aanbidding, daarover een nodeloze woordenstrijd voeren."

Het is opmerkelijk hoe Appellius zijn strijd voor de waarheid voert. Hij geeft ook aan dat er bij

het strijden om de waarheid twee uitersten zijn waar men in kan vallen.

"Het eerste is, dat men, de waarheid willende handhaven, de personen, die omtrent dezelve enige misvattingen hebben, mishandelt, hun verkeerde begrippen verzwaart, en hen voor de Kerk onbruikbaar zoekt te maken. Het andere is, dat men, de personen willende sparen, hun misbegrippen verkleint en de waarheid poogt te plooiën, waardoor men niet alleen die personen, welke men sparen wil, maar ook ontelbare anderen, een onbedenklijk nadeel toevoegt: aangezien de mensen op het einde hoe langer hoe verder van den rechten weg moeten verdwalen, als men den rechte regel der waarheid maar enigszins gebogen heeft, om zich naar een afwijkend begrip te voegen."

Appelius werd door zijn tijdgenoten geacht. Met respect wordt zijn naam genoemd in de literatuur. Zelfs onder schrijvers die zich richten tegen *de algemene en welmenende aanbidding van het Evangelie*, op de manier zoals dit onderwerp door een groep predikanten werd gepreikt, genoot Appelius achting. Hieronder volgen twee voorbeelden.

Eenvoudige samenspraken tussen twee goede vrienden zich noemde Oud- en Nieuwlicht over de algemene en welmenende aanbidding van het Evangelie en het geloof in den Heere Jezus Christus als de grote inhoud van hetzelfde.

Door Gerrit Vis, in leven krankbezoeker te Rotterdam.

Rotterdam bij Nicolaas Cornel

Geäpprobeerd door de Eerw. Classis van Schieland. 1791.

Voorzien van een Voorrede geschreven door Orthodoxophilus [een liefhebber van de Orthodoxie] en een vriend van E. D. P.

Op Mijn Buiten, den 24 September 1791.

...Daar men zo aandringt op het geloof, waarom is men zo spaarzaam om de zondaar tegelijk zijn volstrekte onvermogen, om uit zijn zedelijk bedorven beginsel geloof te kunnen oefenen, ook duidelijk voor ogen te houden? Of is het niet nodig dat hij dit weet? Ik zou meer aanmerkingen op die nieuwe denkwijze kunnen maken, maar omdat de doorkundige en Godvruchtige Schrijver van de brieven aan de Heer Kleman en Voet, die zich noemt E. D. P., deze stukken aldaar opzettelijk behandeld heeft, en wiens rechtzinnige begrippen over de aanbidding van het evangelium, des zondaars onmacht, de leer der verzoening, & ik met mijn ganse hart omhels, als gegrond op Gods Woord en in alles overeenkomende met de leer van onze Kerk, wijs ik de lezers naar dat voortreffelijk werk. En verklaar, nauwelijks te kunnen begrijpen, hoe iemand die zich en Leraar of lidmaat van onze Hervormde Kerk noemt, niet volkomen van de waarheid, zoals ze aldaar voorgesteld is, moet overtuigd worden. Werden deze brieven meer gelezen en bestudeerd, men zou een grondiger kennis krijgen van de gewichtigste waarheden van onze

Geloofs Godsdienst, en daardoor instaat gesteld worden, om het onbestaanbare, van verscheiden nieuw opkomende leerstellingen, duidelijk te kunnen inzien.

Vervolg van zedige bedenkingen over

I. Het schenken in de Heidelbergse Catechismus.

II. De uitwendige roeping, etc.

Door J. van Woensel, lidmaat der Gereformeerde Gemeente te Amsterdam, 1782.

... Wil men het bewezen en in verscheiden stukken overtuigende betoogd zien, we wijzen hem naar het werk van J. C. Appelius: *De Hervormde leer etc, verklaard, bewezen en verdedigd, tegen gevaarlijke misvattingen en hooggaande beschuldigingen.* (Blz. 18, voorrede)

... Daar verreweg de meeste voorstanders van die ruime Evangelieprediking, van de Formulieren van Enigheid, zó ver afwijken in dat nieuwe stelsel van de Leer der Sacramenten, en bijzonder van het Avondmaal, dat het lijnrecht strijdig is met de Onderwijzer en de Nederlandse Belijdenis (...) Gelijk hetzelfde tot volle overtuiging bewezen is, onder anderen ook, door de W. E. W. Heren J. H. Bachiene en J. C. Appelius, uit die twee formulieren van Enigheid. (Blz. 29 voorrede)

... Terwijl alles wat ik daarin tegenspreek, alleen bestaat in het misbruik, dat er wel eens gemaakt wordt in dat ruim Evangeliepreken. Zie van dat misbruik, Appelius in het meergemelde werk. Blz. 237-242. (Blz. 36 voorrede)

Hierbij treft u het betreffende hoofdstuk over de aanbidding der genade aan. De spelling is enigszins aangepast om de leesbaarheid te vergroten, de gebruikte woorden zijn onveranderd weergegeven. Enerzijds is het belangrijk om kennis te nemen van de inhoud om het leerstuk verstandelijk te mogen bevatten, maar daarnaast zielsbevindelijk toe te stemmen. Anderzijds kan veel lering worden getrokken uit de wijze waarop Appelius strijd voert voor de waarheid. Hoewel hij direct het werk van zijn ambtsbroeder weerlegt, gaat hiermee zoveel liefde gepaard, dat verwijdering tussen deze beide mannen ondenkbaar zou zijn. Hij heeft hiermee in praktijk gebracht wat Paulus zegt in 2 Tim. 2 : 24-26:

En een dienstknecht des Heeren moet niet twisten, maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwaam om te leren, en die de kwaden kan verdragen;

Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan; of hun God te eniger tijd bekering gave tot erkenning der waarheid;

En zij wederom ontwaken mochten uit den strik des duivels, onder welken zij gevangen waren tot zijn wil.

Mocht dit werkje, door de bediening van de Heilige Geest, Die in alle waarheid leidt, nog strekken tot ontdekking van onbekeerden, tot opscherping in de leer der Waarheid en tot

inleiding in de verborgenheden van het Evangelie.

N.N. 2000.

Over de Algemene Aanbieding van het Evangelie

Mijn Heer!

Ik heb, in mijn eerste Brief redenen gegeven, waarom ik, in een apart Hoofdstuk, *over de algemene aanbieding van het Evangelie*, waarin gij een voornamige grond van uw heilsorde meent te vinden, wilde handelen. Tot de overweging van dit gewichtige stuk, waarover men in onze dagen meer dan ooit, in gezelschappen en op de predikstoelen, hoort spreken en waarover sommigen, zonder reden, zo ik meen, heftig met elkaar disputeren, heb ik de tegenwoordigen geschikt.

Hier zal ik - éérst de *natuur* dezer aanbieding onderscheidenlijk trachten voor te stellen, - en dan onpartijdig onderzoeken, of men uit deze algemene aanbieding, op een redelijke en wettige wijze, kan betogen, dat Christus *voor allen aan welken de genade wordt aangeboden, ook heeft voldaan en dat natuurlijke mensen toereikende natuurkrachten moeten bezitten, waardoor zij de aanbieding kunnen aannemen en opvolgen.*

Het Nederduitse woord *aanbieden*, dat hetzelfde is met het Latijnse *offerre*, betekent eigenlijk iets *aan een andere*, of met woorden of met daden, *voort te brengen, voor te stellen*, om hetzelve aan te nemen. Een dienaar biedt zijnen heer en des zelfs gasten het brood en de wijn aan. Een geneesheer biedt de zieken de medicamenten aan. Tot deze kundigheid behoren de volgende zaken.

Eerst, dat men iets voortbrengt en aan een ander voorstelt om het aan te nemen.

Dan, dat hij, aan wie het voorgesteld wordt, ook recht, vrijheid en bevoegdheid heeft, om het aan te nemen en te gebruiken. Dit recht kan iemand bezitten voor de aanbieding, gelijk een heer het recht of vrijheid bezit, om het brood aan te nemen, eer dat de dienaar hem aanbiedt. Maar het kan ook door de aanbieding zelf eerst gegeven worden, gelijk een arme, aan wie een vermogend man een gave aanbiedt, het recht, vrijheid of bevoegdheid, om dat goed tot zich te nemen, niet had voor de aanbieding van hetzelve, maar eerst door de aanbieding daarvan verkrijgt.

Ten derde, moet hij, aan wie iets aangeboden wordt, het aangebodene ook *dadelijk aannemen*, als hij het zal *genieten*, of, met een wettig *recht van eigendom, bezitten*. De heer heeft wel een recht van eigendom op het brood, dat zijn dienaar hem aanbiedt, een recht en bevoegdheid om het aan te nemen; maar hij kan hetzelve niet *genieten*, bijaldien hij weigert, het aan te nemen of te gebruiken. De arme, aan wie een rijke gave wordt aangeboden krijgt, door die aanbieding, wel een recht, vrijheid, bevoegdheid of hoe men het anders ook wil noemen, om de gave *tot zich te nemen* in eigendom, maar hij krijgt dezelve niet *in bezitting met een wettig recht van eigendom*, als hij die aanbieding verwerpt en het aangebodene weigert aan te nemen. Zolang hij in dat weigeren volhardt, kan niemand zeggen, dat het aangebodene zijn *eigen* goed is. Het eigendom blijft bij hem, die het aangeboden had, die daarmee doen kan naar zijn

goedvinden. Simon bood de Apostelen geld aan, maar omdat zij het weigerde aan te nemen, hadden zij geen deel aan hetzelfde door die aanbieding gekregen. Het bleef *Simons* geld om met hem ten verderve te zijn, Hand. VIII:20.

Maar, het is een aanmerkelijke vraag: behoort ook altijd tot de aanbieding, dat hij, die iets aanbiedt, *de wil en het voornemen heeft*, om het aangeboden aan hem, die het aangeboden wordt, in een *dadelijke bezitting over te dragen*? Hierop moet men, naar mijn inzien, met onderscheiding antwoorden. Het kan met de aanbieding vergezelschap gaan, gelijk een vermogend man, als hij de arme een gave aanbiedt, de wil en het voornemen heeft, dezelve aan hem in bezetting over te dragen. Het kan ook zijn, dat men niet weet, of iemand het aangeboden, al of niet, zal aannemen; dan kan men ook geen *vast* voornemen hebben, om het hem dadelijk in eigendom te geven, maar men kan, niet tegenstaande de oprechte en welmenendste aanbieding, het voornemen hebben, van het aangeboden voor zichzelf te willen houden, of aan een andere te geven, *als hij het niet wil hebben*.

Ik spreek hier van *mensen*, die niet alwetend noch onveranderlijk zijn. Er kunnen ook gevallen zijn, dat men tevoren wel weet, dat iemand het aangeboden niet zal willen aannemen, en dat men het hem echter aanbiedt, of om hem te beproeven, opdat zijn ongezindheid openbaar zou worden, of om hem alle voorwendsel van verontschuldiging te benemen, gelijk men, tot zulk einde, aan bozen en hardnekkigen verscheidene voorrechten kan aanbieden. In zulke gevallen, kan een verstandig mens de wil en het voornemen niet hebben, om het dadelijk in bezitting over te dragen, omdat men weet, dat hij, aan wie men het zal aanbieden, het niet zal aannemen, en men met de aanbieding geheel andere einden bedoelt, namelijk dat de boosheid der weigeraar duidelijk openbaar zou worden, en dat men hem alle voorwendsel van verschoning zou benemen. Nochtans kan de aanbieding, aan de zijde van hem, die het aanbiedt, oprecht en welmenend zijn. Hij kan oprecht en welmenend hetgeen hij aanbiedt aan de andere voorstellen, hem recht, vrijheid en bevoegdheid geven, om het te mogen nemen. Ja hij kan oprecht en welmenend verklaren, dat het hem zeer aangenaam zou zijn, dat de weigeraar zo boos niet ware, maar het aangeboden met toegenegenheid wilde aannemen. Ik meen derhalve, dat zelfs van *mensen, oprecht, welmenende aanbiedingen* gedaan kunnen worden, *zonder de wil en het voornemen* te hebben van het aangeboden in een dadelijke bezitting over te dragen.

Van menselijke aanbiedingen alleen, en niet van de Goddelijke, heb ik tot hiertoe ter verklaring der gemene kundigheid der aanbieding gesproken.

In onze Nederduitse overzetting der Bijbel, vindt men het woord *aanbieden* maar eenmaal, zoveel mij voorstaat, namelijk Hand. VIII:18, gebezigd. - Nergens wordt het aldaar gebruikt van een Goddelijke aanbieding van Christus en zijn genade aan allen, die onder het Evangelie leven. Nochtans is de *zaak zelf*, welke wij door de aanbieding, in een gezonde zin genomen, doorgaans aanduiden, in Gods Woord overvloedig en aller duidelijkst te vinden. - En schoon het woord *aanbieden*, in onze Nederlandse overzetting, daarvan niet gebruikt wordt; echter is het een zeer gepast woord, dat de zaak klaar en nauwkeurig uitdrukt. Men mag zich daarom van

hetzelve met volkomen vrijheid en gevoeligheid bedienen. Onze voortreffelijkste, rechtzinnigste godgeleerden maken er veel gebruik van. Men ontmoet het ook in de Dordtse Leerregels, voor de uitwendige roeping door het Evangelie gebruikt, bijvoorbeeld hoofdstuk III, IV, Art. I § VIII, IX, XIV.

Er zijn, die het woord *aanbieden* met het woord *schenken* verwisselen, zodat Christus aan een zondaar aan te bieden volmaakt hetzelfde zou betekenen, als Christus aan iemand schenken. - Ik ben van oordeel, dat wij over het gebruiken der woorden met niemand moeten twisten, als hij dezelve maar duidelijk genoeg bepaald heeft. Al zijn ze niet zeer gewoon noch aller nauwkeurigst; wij dienen echter toegevend te zijn, als iemand ter goeder trouw handelt, en aan de woorden geen ongewone betekenissen hecht, om verwarringen of dwalingen bedektelijk in te voeren. Verklaart dan iemand, dat hij, door het *schenken* van Christus en Zijn genade, hetzelfde verstaat, dat men gewoonlijk door *het aanbieden* van Christus te kennen geeft; men moet met hem daarover niet krakelen; mits hij het anderen ook niet betwist, door schenken *nog iets meer*, dan door aanbieden uit te drukken. - Evenwel heeft een *nauwkeurigheid* in het gebruiken der woorden, om aan dezelve geen andere betekenis te hechten, dan welke men *doorgaans gewoon* is daaraan te hangen, een grote *nuttigheid*, om wel verstaan te worden, en alle *verdrijetelijke woordentwist* te vermijden. - Schoon het woord *schenken* ook een *aanbieden* in zich sluit, echter meen ik, dat men, in het *gewone gebruik*, daardoor nog *iets meer*, dan enkel *aanbieden*, te kennen geeft, namelijk, de aangeboden zaak, *uit ongehouden goedheid, in een dadelijke bezitting over te dragen*, dat met de aanbieding niet altijd verknocht is. Een dienaar kan wel zeggen, dat hij het brood aan zijn heer en des zelfs gasten heeft aangeboden, maar het zou niet goed luiden, als hij zei, dat hij het hun geschonken had. Simon bood de Apostelen geld aan, maar hij heeft het hun niet geschonken. Een vermogend weldoener kan aan iemand wel enig goed aanbieden, maar als hij, die het aangeboden wordt, weigert hetzelve aan te nemen, kan hij wel zeggen, dat hij het *aangeboden* heeft, maar niet dat hij het *geschonken* heeft, dat altijd een dadelijke overdracht in eigendom mede te kennen geeft. Zegt men tot iemand, die men iets aanbiedt: dit schenk ik U; men onderstelt dan, dat hij het hebben wil en aanneemt; zonder dat kan men het wel aanbieden, maar niet schenken en in eigendom overgeven.

Althans *onze Overzeters en onze Catechismus* gebruiken dit woord nergens voor een blote aanbieding, maar verstaan daardoor altijd dat het aangebodene ook met de daad *in eigendom wordt overgedragen*. Rom. VIII:32, betekent de vraag, *hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?* niet slechts, dat God *ons, die in Zijne Zoon geloven*, alle dingen alleen zal aanbieden, maar ook, dat hij ons alle dingen, door Zijn genade, *dadelijk zal deelachtig maken*.

In de XVIII vraag van onze Catechismus, drukt de spreekwijs, dat Christus, ons gelovigen, van God *geschonken* is tot wijsheid, rechtvaardiging, heiligmaking en verlossing, niet alleen uit, dat hij ons daartoe aangeboden, maar ons ook *met de daad geworden* zij, 1 Cor. I:30.

Nadat onze Catechismus, in de XX vraag, getoond had, dat de zaligmakende werkzaamheid des geloofs daarin gelegen zij, dat wij Christus zodanig *omhelzen, dat wij Hem ingelijfd worden*

en alle Zijn weldaden aannemen, geeft hij, in de XXI vraag, een vollediger beschrijving van het geloof in zijn gehele omslag en van des zelfs werkzaamheden, zoals die ook door *ware begenadigden, die Christus reeds zijn ingelijfd, en zijne weldaden reeds hebben aangenomen*, geoefend worden, *tot hun vertroosting*. Daartoe behoort dan ook *een vertrouwen, dat niet alleen aan anderen, maar ook mij, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij*, hetwelk de Catechismus, tot bevordering der troost eens christens, aanmerkt *tegen de troosteloze leer der Papisten*.

Nu is het zo klaar, als iets immer zijn kan, dat onze Catechismus door dit *schenken* geenszins een blote aanbidding versta, maar ook een *dadelijke toepassing*, waardoor die zalige goederen ons in bezit gegeven zijn. Want geen Papist zal loochenen, dat men mag vertrouwen of geloven, dat ons de vergeving der zonden en het eeuwige leven *aangeboden* zij, maar hij ontkent, dat een particulier christen mag geloven die *bijzondere* toepassing der genade op zichzelf, en vertrouwen, dat hij de vergeving der zonden en het eeuwige leven *dadelijk deelachtig is en bezit*. Het kan ook een Godvruchtig gemoed niet vertroosten, dat hem de vergeving der zonden zij aangeboden, indien hij ook niet min of meer kan vertrouwen, dat ze hem dadelijk *zij toegepast*. Een vertrouwen, dat de vergeving ons zij aangeboden, is, op zichzelf beschouwd, niet eens een daad des geloofs, waardoor men *die weldaad dadelijk deelachtig wordt*, gelijk een jonge dochter wel vertrouwen kan, dat een jongeman zich oprecht en welmenend aan haar aanbiedt en haar neemt, zonder immer een huwelijk met hem te sluiten. Immers geeft de Catechismus in het vervolg, daar hij dit *vertrouwen, bij ieder geloofsartikel, nader verklaart*, zeer klaar te verstaan, dat hij hier spreekt van het vertrouwen van *een waarachtig levendig christen*, die Christus reeds is ingelijfd, waardoor hij vertrouwt, niet slechts dat de genade hem zij aangeboden, maar zodanig geschonken, *dat hij ze reeds bezit*. Dit straalt zo helder in de Catechismus door, dat men zijn beide ogen sterk moet toeknippen, indien men het niet wil zien.

Men leze met bedaardheid de XXVI Vraag, daar een christen vertrouwt, niet dat de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus zich aan hem, tot zijnen Vader, slechts heeft aangeboden, maar *met de daad zijn God en zijn Vader zij*; de XXVIII Vraag, daar hij een goed toevorst heeft op *zijn getrouwen God en Vader*, dat hem niets van zijn liefde scheiden zal; de XXXI Vraag, daar hij vertrouwt dat Christus hem, met de enige offerande zijns lichaams, verlost heeft en met zijn voorbidding *steeds voortreedt bij den Vader*, en hem bij de verworven verlossing *beschut en behoedt*; de XXXII, daar hij vertrouwt, dat hij een lidmaat van Christus, en zijn zalving *met de daad deelachtig zij*, en dus vervolgens de overige Vragen, vooral de LVI, LVII, LVIII en LIX. Het is volstrekt onmogelijk, dat men, in de LX Vraag, door het *schenken* der volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus, een blote aanbidding zou kunnen verstaan, niet allen, omdat het schenken daar nader door *toerekenen* wordt verklaard, maar voornamelijk ook, omdat het tot de rechtvaardiging niet genoeg is, dat de genoegdoening van Christus wordt aangeboden, maar daartoe noodzakelijk is, dat wij ze in *een dadelijke bezitting hebben als ons eigene*.

Het woord *geven*, geeft, - naar zijn *eigenlijke* betekenis, te kennen, aan iemand iets, uit

ongehouden goedheid, niet alleen aan te bieden, maar ook in eigendom dadelijk over te geven. Dus kan een weldoener zeggen, ik heb aan Sempronius dit goed gegeven. - Men gebruikt het ook in een gemener zinn, voor iets *over te lang*, gelijk een heer tot zijn dienaar zeggen kan: *geef mij het brood*. - Er is ook geen ongerijmdheid in, dat men, Joh. VI:32, door het woord *geven*, het zenden en aanbieden van Christus aan de Joden versta. Doch dan wordt het in een *oneigenlijke zinn* genomen, voor het *minste gedeelte* van hetgeen dit woord anders te kennen geeft.

Uit het gezegde is het openbaar, dat *aanbieden*, *schenken* en *geven*, geen woorden zijn, die *volkomen* een en hetzelfde aanduiden, maar dat de beide laatsten iets meer betekenen, dan het eerste. Edoch *de aanbieding* van genade door het Evangelie, is volmaakt hetzelfde met *de roeping of nodiging* door het Evangelie. - Deze uitdrukkingen, de *uitwendige roeping en nodiging* tot Christus en Zijn genade, zijn even zo klaar, verstaanbaar en gepast, als het woord *aanbieding*. - Dezelve worden, *in Gods Woord*, *meest* gebruikt, van die zaken, welke men door *aanbieding* te kennen geeft.

Onze voornaamste godgeleerden waren ook, in vroegere tijden, gewoon zich van dezelve meest te bedienen. In de tegenwoordige tijd schijnt men meest gewoon te zijn aan de uitdrukking van *aanbieding*. Het is een zwak van het mensdom, dat men zo gretig navolgt hetgeen van anderen, voor welke men achting heeft, wordt voorgedaan, en dat men zo verkleeft is aan hetgeen, waaraan men gewoon is, en dat men iets anders, hetwelk in waarde niets minder is, minder schijnt te achten, alleen daarom, dat het ons ongewoner is. Dit heeft niet alleen plaats in de kledermode, complimenten en houding van het lichaam, maar ook in de wetenschap, ten aanzien der uitdrukkingen en spreekmanieren. Schoon men nu meest gewoon is der *algemene aanbieding* der genade te spreken; echter is de zaak, daardoor uitgedrukt, niets nieuws, of iets dat nu bekender is. Dezelfde zaak is altijd in de kerk bekend geweest, maar doorgaans voorgesteld door de uitdrukking der *algemene roeping* tot Christus en de genade. -

Men heeft altijd een onderscheid gemaakt tussen een *uitwendige roeping*, welke door het Woord alleen geschiedt, en zich tot allen uitstrekt, die onder het bereik van het Evangelie komen, en een *inwendige roeping*, die door de levendmakende genade der Geest geschiedt, waardoor God roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren, en waardoor Hij het licht uit de duisternis en het leven uit de dood, door een bovennatuurlijke, onwederstaanbare kracht, voortbrengt, welke niet algemeen is, maar zich alleenlijk tot de *uitverkorenen* bepaalt. Het is *de uitwendige roeping* alleen, die een en hetzelfde is met de *algemene aanbieding* der genade.

Na deze aanmerkingen over *de woorden*, om in geen woordenstrijd te vervallen, en om de zaak enig licht bij te zetten, vooraf gemaakt te hebben, zullen wij nu de *algemene aanbieding der genade zelve* een weinig nader onderzoeken.

De algemene aanbieding der zaligheid, door het Evangelie, is niets anders, dan de uitwendige

roeping, door de verkondiging van het Evangelie, waardoor aan ieder mens wordt voorgesteld en bekend gemaakt, de verlossing, die in Christus Jezus is, met een ernstige welmenende nodiging, om die verlossing, zoals ze wordt voorgesteld, voor zichzelf oprecht aan te nemen, onder een waarachtige verzekering, dat zij allen, die dit doen, volkomen zalig zullen worden, welke aanbieding, roeping of nodiging, op het bevel van God geschiedt, tot zeer heilige eindens; namelijk, dat de *uitverkorenen*, door de *krachtdadige levendmakende genade des Geestes*, of inwendige roeping, daarbij bepaald zijnde, die verlossing tot hun eeuwige zaligheid zouden omhelzen, en dat de anderen, die in zichzelf reeds geheel verdorven, boos, walgelijk en verdoemelijk zijn, daardoor meer onverantwoordelijk gesteld zouden worden, als zij, door een moedwillige verwerping van die verlossing, hun blindheid en boosheid aller duidelijkst openbaren.

Het zal U, hoop ik, niet vervelen, dat wij deze beschrijving ontleden en in haar bijzondere delen een weinig onderscheidener verklaren.

De *personen*, aan welke deze aanbieding geschiedt, zijn alle mensen, die onder de verkondiging van het Evangelie leven, zonder onderscheid, wie zij zijn mogen, zedige of profane, bekommerde of zorgeloze, Marc. XVI:15, Jes. XLV:22, Openb. III:17,18. De aanbieding wordt hun gedaan, zonder enige *conditie* in hen te onderstellen. *In de toeëigening der belofte* van het Evangelie wordt altijd ondersteld de wezenlijke eigenschappen der ware erfgenamen der beloftenis, Joh. III:36, Hebr. VI:17,18; maar in de *aanbieding* der genade wordt, in de mens, niets anders ondersteld, dan dat hij een verloren zondaar zij. Worden, op sommige plaatsen, mensen genodigd, die hun jammer kennen, daaronder verlegen en vermoeid zijn, en naar de genade hongeren en dorsten; dat geschiedt, niet om te leren, dat zodanige alleen geroepen worden, maar opdat zij, die een levendig besef der grootheid hunner ellende hebben, niet zouden denken, dat zij, om hun slechtigheden, uitgestoten worden. Anderen, die niet weten, dat zij ellendig, jammerlijk, blind en naakt zijn, worden ook geroepen, Openb. III:17,18. Niemand zal de aanbieding der genade *kunnen of willen aannemen*, zoo hij van zijn ellendigheid niet levendig overtuigd is; echter is de overtuiging van zonde geen conditie, die voor de *aanbieding* der genade vooraf moet gaan. Het is zonder reden, als sommigen vrezen, dat zij, in de uitwendige roeping, niet gemeend worden, omdat ze niet genoeg belast en beladen zijn, Want aan hun, die niet recht overtuigd zijn, wordt, door het Evangelie, ook alles aangeboden, wat zij tot een levendige overtuiging van zonde, gerechtigheid en oordeel nodig hebben.

De *inhoud* van die algemene aanbieding, nodiging, roeping, bestaat in volgende hoofdzaken.

- De zondaar wordt bekend gemaakt, dat hij, wegens zijn erf- en dadelijke zonden, met de gehele wereld, voor God verdoemelijk zij, en dat Christus, Gods eniggeboren Zoon, van eeuwigheid, voor verloren zondaars, borg geworden zijnde, door de aanneming der menselijke natuur, in deze wereld is gekomen, in plaats van verloren zondaars aan Gods gerechtigheid heeft genoeg gedaan, daardoor een volkomen recht tot de zaligheid en alles wat daartoe nodig is, voor de voornaamste der zondaren, heeft verworven, en dat Hij zelf, door Zijn Woord en Geest, die

verworven zaligheid wil toepassen aan geestelijk dode, blinde, boze, onmachtige zondaren. - De aanbidding maakt verder bekend, dat deze Zaligmaker, met alle Zijne goederen, voor iedereen, volstrekt noodzakelijk zij, zodat niemand, hoe zedig hij ook geleefd mag hebben, zonder dadelijke vereniging met Hem, ooit zalig kan worden. Dat Hij ook, voor iedereen, *genoegzaam en zeer gepast zij*, zodat hij zekerlijk zalig zal worden, als hij maar in waarheid met deze Zaligmaker verenigd wordt. - Schoon, door die aanbidding, aan niemand een recht van *dadelijk eigendom* aan Christus en zijn goederen gegeven wordt, zolang hij Christus en zijn goederen niet dadelijk heeft aangenomen, Joh. I:12, III:36, echter wordt aan een iegelijk daardoor *vrijheid, bevoegdheid en een wettig recht*, om Christus met zijn goederen *te mogen aannemen*, geschonken. Hem wordt daartoe niet alleen vrijheid gegeven, maar hij wordt daartoe ook *verplicht*. Deze verplichting wordt mede *door de krachtigste beweegredenen aangedrongen*. Hem wordt, op een ernstige wijze, voorgehouden, hoe noodzakelijk en gepast die Middelaar voor hem is, hoe hij, door het omhelzen van deze Middelaar, volkomen zalig zal worden, maar, door de versmading van Hem, onder de toorn, die reeds op hem ligt, blijven zal, ja zijn oordeel grotelijks verzwaren. - Deze dingen worden, door de aanbidding, nodiging of roeping, *oprecht, ernstig en welmenend* voorgedragen. - Maar deze hoofdzaken zijn het ook *alleen*, die de ganse inhoud der algemene aanbidding uitmaken. Men kan noch mag daartoe niet brengen een verklaring, dat God een ieder, die uitwendig geroepen wordt, *ook dadelijk WIL zalig maken*. Men mag aan een onbekeerd zondaar wel voorstellen: Christus, en alle zaligheid in Hem, wordt, niet alleen aan anderen, maar ook aan U *aangeboden*; als gij hem aanneemt, zult gij zekerlijk zalig worden; gij wordt, in de *uitwendige roeping*, ook gemeend; maar nimmer mogen wij, tot een onbekeerd zondaar zeggen: God WIL u, door Christus, *zalig maken*; gij moet geloven, dat Christus niet alleen anderen, maar ook u wil bekeren, rechtvaardigen, heiligen en verheerlijken. Het is geoorloofd te betuigen, dat het Gods *gebiedende wil* zij, dat ieder zondaar tot Christus *komt*; maar wij kunnen niemand, voordat hij tot Christus gekomen is, verzekeren, dat Christus *de wil en het voornemen heeft*, om hem ook *dadelijk zalig te maken*, en dat hij *zulk een gewilligheid* van Christus, eer hij tot Hem komt, geloven moet. Men kan niet zeggen, gelijk we vervolgens tonen zullen, dat het zaligen van allen, welke uitwendig geroepen worden, de *volstrekte wil* van God en Christus zijn zou.

Bovengemelde zaken, die de inhoud der aanbidding en de uitwendige roeping uitmaken, worden *in het Evangelie met verstaanbare woorden voorgesteld, en door de verkondiging van het Evangelie aan een ieder voorgehouden, verklaard en aangedrongen*.

Dewijl de hoogste wijsheid niets, zonder wijze en heilige eindens, kan doen; zo laat God ook deze algemene aanbidding en uitwendige roeping doen, *tot zekere heilige en heerlijke eindens*.

Dit werk van God heeft ook, gelijk alle andere Goddelijke werken - tot zijn *hoogst en laatst einde, de openbaring van Zijn volmaaktheden*, in welke dat oneindige, aller volmaakst, in zich zelve gelukzalig Opperwezen zijn hoogste en enige vergenoeging vindt. - Daaraan zijn deze twee heilige en heerlijke ondergeschikte eindens dienstbaar. Eerst, dat de *uitverkorenen* de inhoud van die aanbidding en de uitwendige roeping zouden verstaan, geloven en omhelzen, *tot hun*

eeuwige zaligheid, tot welk einde de inwendige roeping, bij die uitwendige, ter bestemder tijd gevoegd wordt. Daarna bedoelt God ook door de uitwendige roeping, *dat de anderen*, die mede in zichzelf, met de gehele wereld, voor God verdoemelijk zijn, meer onverantwoordelijk gesteld zouden worden, als zij, door eigen blindheid en boosheid, deze aanbieding verwerpen, en daardoor hun verdoemelijke gesteldheid openbaren, zodat de heiligheid en rechtvaardigheid van God, in hen te straffen, zoveel te helderder geizen kan worden.

Is dan het EINDE en OOGMERK der algemene AANBIEDING en de UITWENDIGE ROEPING niet de zaligheid van ALLEN, die geroepen worden? Dit is een vraag van groot aanbelang.

Alle gezinten, die een *algemene genade leren*, menen, dat men deze vraag met *ja* beantwoorden moet, als men Gods oprechtheid en welmenendheid, in de uitwendige roeping, wil staande houden, en de algemene aanbieding niet geheel vruchteloos maken. Doch deze hun mening wordt uit zeer verschillende beginsels geboren en tot verschillende eindens beweerd. - *De Pelagiaans-gezinden*, die de ganse geestelijke verdorvenheid des mensen ontkennen en de onmiddellijke inwerking des Geestes, tot inschepping van een nieuw leven, in de wedergeboorte, loochenen, leren, dat tot de verlichting van het verstand en de overbuiging der wil niet vereist wordt een *instorting van nieuwe bovennatuurlijke hebbelijkheden*, geestelijke volmaaktheden, krachten, of hoe men het anders noemen wil, maar dat daartoe genoeg zij, dat aan het verstand en wil, *door de uitwendige zedelijke werking* van het Woord, waardoor Gods Geest tot de ziel spreekt, het licht, gewicht en dierbaarheid der waarheden worden voorgesteld, *waardoor* het natuurlijk verstand, op een *zedelijke wijze*, verlicht wordt, en de natuurlijke wil, die een natuurlijk vermogen en kracht heeft, om de aanbieding zowel te kunnen aannemen als verwerpen, *zedelijk* wordt overgehaald, om de roeping op te volgen. Naar hun gedachten loopt dus het gehele werk der bekering, zonder sprong en zonder wonderwerken, zeer natuurlijk af, doch zodanig, dat het volstrekt alleen van 's mensen vrije wil afhangt, of hij de natuurkrachten, van zijn verstand en wil, bij dat licht en gewicht der waarheden, zodanig wil bepalen, dat hij er dadelijk door verlicht en overbogen wordt. Waaruit dan natuurlijk volgt, dat de wedergeboorte en bekering, die van de veranderlijke vrije wil afhangt, geheel onzeker zij. Verstandige mensen, die dit stelsel amplexeren, kunnen ook niet anders dan staande houden, dat God door de uitwendige roeping de verlichting, bekering en zaligheid van *alle* geroepenen bedoelt, omdat daartoe, van Gods zijde, niets anders nodig is, dan die voor alle genoegzame uitwendige roeping. Hierom zeggen de *Remonstranten*, in hun *belijdenis* en Catechismus, dat God, in de uitwendige roeping, *een genadig en ernstig OOGMERK heeft, om DIE ALLEN, welke hij roept, zalig te maken en tot het geloof te brengen*. - Er zijn ook anderen, die des mensen ganse geestelijke verdorvenheid en de bovennatuurlijke levendmakende genade belijden, en desniettemin een *algemene genade* willen vast houden. Deze zeggen ook, dat het *einde en oogmerk* der uitwendige roeping is, de zaligheid van *allen*, die geroepen worden. Om dit hun contradictoir stelsel goed te maken, gelijk zij menen, schrijven zij God een tweërlei wil toe, een *voorgaande wil der barmhartigheid*, waardoor hij in de roeping de zaligheid van alle

geroepenen bedoelt en een *volgende wil der gerechtigheid*, waardoor dit doeleinde in alle niet bereikt wordt. - Doch alle onze Godgeleerden, die over dit stuk opzettelijk gehandeld hebben, bewijzen, tegen even gemelde misvatting, dat het *einde en oogmerk der uitwendige roeping de zaligheid van alle geroepenen niet kan zijn*, zo klaar, grondig en bondig, dat er voor een verstandig *onbevooroordeeld* mens geen twijfeling meer kan overblijven. Het zal genoeg zijn maar een Theologant van onze tijd te noemen, ik meen de Hoog Eerwaarden Heer B. de Moor, in zijne uitmuntende *Commentarius, P. IV. pag 471-480, 531-533*.

Het vermoeit mij, inderdaad, dat gij, die onze Gereformeerde leer belijdt, voor even diezelfde misvatting, namelijk, *dat het oogmerk der Evangelische roeping zij, de zaligheid van alle degenen die geroepen worden*, zo vrijmoediglijk uitkomt en door argumenten onzer partijen, die zo dikwerf gerefuteerd zijn, poogt te bewijzen, opdat gij uw stelsel, van 's mensen natuurkrachten en vrije wil, zoudt staande houden, en met de bovennatuurlijke genade in verband brengen. Ik weet wel, dat sommige rechtzinnige welmenende mensen, in hun schielijkheid en onbedachtzaamheid, zodanig kunnen spreken, alsof Christus *gewillig was, hen allen, zonder onderscheid, zalig te maken*, opdat zij de geruste mensen aan het werk zouden helpen, en bekommerden voor moedeloosheid bewaren. Edoch zij maken er geen *leerstelling* van, gelijk gij hier doet, totdat einde, hetwelk gij u hebt voorgesteld.

Dit ganse geschil is zo menigmaal, zo klaar en bondig behandeld geworden, nu onlangs opnieuw door de Heer de Moor, op de bovengemelde plaats, dat het, op zichzelf beschouwd, onnodig is, daarover nog iets meerder te schrijven. Edoch, omdat gij die afgedane zaak hier wederom te berde brengt, zal ik ook iets van hetgeen meermalen is voorgesteld hier wederom herinneren.

Niemand spreekt het tegen - dat Gods einde en oogmerk zij, Christus en alle zaligheid in Hem, door de roeping, aan alle geroepenen zonder onderscheid, *voor te stellen, hen oprecht en welmenend te nodigen*, om Hem met alle zijn genadegoederen, door het geloof, *aan te nemen*, onder die oprechte, welmenende betuiging, dat een ieder, *die in Hem gelooft*, zeker zalig zal worden. Het is ook waar, dat het *einde des geloofs*, waartoe een mens geroepen wordt, de zaligheid is. Een ieder wordt geroepen tot het geloof in Christus, ten einde hij, door dat geloof, zijn zaligheid in Christus zoekt en deelachtig wordt, Jes. XLV:22. Het einde *van het werk des geloofs*, waartoe een ieder geroepen wordt, is de zaligheid der zielen.

Maar de vraag, daar het hier op aankomt, is deze, *of dit einde, oogmerk, wil en voornemen VAN GOD IS, dat Hij, door die UITWENDIGE ROEPING, ALLEN, die geroepen worden, dadelijk het geloof en de zaligheid zou schenken en deelachtig maken?*

Deze vraag hebben alle Gereformeerde mensen, te allen tijde, rechtuit tegen gesproken. Want, - het is uit de Heilige Schrift en de uitkomst bekend, dat God, die in de tijd alle dingen werkt naar de eeuwige raad van Zijn wil, van eeuwigheid heeft voorgenomen, het heiliglijk toe te laten, dat vele geroepenen, door hun eigen verdorvenheid, die roeping in de wind slaan. Als God

dan, in de uitwendige roeping, het oogmerk en voornemen had, alle geroepenen dadelijk zalig te maken; dan zouden er strijdige voornemens in God zijn, dat tegen de hoogste volmaaktheid van God, tot welker natuur ene volmaakte overeenstemming behoort, rechtstreeks strijden zou. - God weet het zeker, dat alle geroepenen niet zullen geloven noch zalig worden. Hoe is het nu mogelijk, dat een oneindig wijs God een einde en oogmerk zich zou voorstellen, waarvan Hij zeker weet, dat het niet bereikt zal worden? - De Heere weet het, dat de *uitwendige roeping alleen* niet in staat is, de geestelijk dode zondaar tot geloof en zaligheid te brengen, maar dat daartoe *de inwendige*, bij de uitwendige, komen moet. Hij heeft van eeuwigheid voorgenomen, die inwendige, krachtdadige, onwederstaanbare roeping niet te schenken aan alle uitwendig geroepenen. Kan men het met de oneindige wijsheid van God nu wel overeenbrengen, dat zijn einde en oogmerk, in de uitwendige roeping, zou zijn, alle geroepenen dadelijk zalig te maken, door de uitwendige roeping, die alleen tot dat einde, niet genoegzaam is, en waarbij Hij de inwendige roeping, zonder welke de uitwendige krachteloos is, aan alle niet wil schenken? - Is dat einde en oogmerk van God, om alle geroepenen zalig te maken, volstrekt, of is het voorwaardelijk? Is *het volstrekt*; moeten dan niet alle geroepenen dadelijk zalig worden, omdat een oneindig wijs en almachtig God zijn volstrekt einde bereikt, Jes. XLVI:10? Doch dit wordt door de klare letter van Gods Woord, en door de uitkomst, tegengesproken. Is het *voorwaardelijk*; hoedanig is dan die voorwaarde, is ze twijfelachtig of is ze zeker? Is dezelve twijfelachtig en onzeker; moet dan Gods einde en oogmerk niet ook twijfelachtig en onzeker zijn? Hoe onbetamelijk is het, dit van het aller volmaaktste Opperwezen te denken! Is die voorwaarde zeker; waarop rust die zekerheid der voorwaarde, op de vrije wil of op Gods genade? Rust ze op de vrije wil van een natuurlijk mens, dan is ze niet zeker, niet eens twijfelachtig, maar onmogelijk. Steunt ze op Gods genade; waarom wordt ze dan niet volbracht in hen die verloren gaan? - Wat troost kan het een geroepenen geven, als hij denkt, God heeft het einde en oogmerk mij zalig te maken, maar dat einde kan missen, en in mij niet bereikt worden? - Dat ganse stelsel moet noodwendig eindelijk uitlopen op het bovengemelde Pelagiaanse grondbeginsel, dat de natuurlijke mens niet geheel geestelijk dood is, dat de uitwendige zedelijke aanrading genoeg zij tot verlichting van zijn verstand en overbuiging van zijn wil, dat de zaligmakende genade afhankelijk is van 's mensen natuurkrachten en vrije wil, en dat de wil, het einde en oogmerk van God veranderd wordt naar het goed of kwaad gedrag der veranderlijke onafhankelijke vrije wil.

De *tegenwerpingen*, waardoor gij uw stelling poogt te bewijzen, zijn door onze Godgeleerden al lang gerefuteerd.

In de Schriftuurplaatsen, welke gij aanhaalt, Ezech. XVIII:23,37, XXXIII:11, 1 Tim. I:15, II:4, is niet het minste bewijs voor uw gevoelen te vinden. Want, - bij Ezechiël wordt niet gehandeld van het einde der uitwendige roeping, noch gezegd, dat God de mensen roept, met oogmerk, om hen allen, die geroepen worden, dadelijk zalig te maken. De Heere betuigt daar alleen, dat Hij in de dood des zondaars, op zichzelf beschouwd, *geen genoegen noch vermaak heeft*. Laat Hij het dan toe, dat vele geroepenen de aanbidding van genade en leven versmaden; en straft hij ze, om hun zonden en die moedwillige verwerping; Hij doet het, niet als een

bloeddorstig heer, die zich in het verderf der misdadigers vermaakt, maar als een heilig Rechter, om Zijn heiligheid en gerechtigheid, waarin Hij Zijn lust heeft, te openbaren, en om te tonen hoe *onafhankelijk* Zijn genade is, welke Hij aan de uitverkorenen bewezen heeft, die hij even zowel, als alle de anderen, had mogen laten wandelen in hun wegen. Het gebod, bekeert u en leeft, spreekt niet van *Gods oogmerk* in de uitwendige roeping, maar der onveranderlijk *plicht der zondaren*, om zich te bekeren, en van de *samenhang*, tussen de bekering en het leven. - De Apostel gewaagt, 1 Tim. I:15, niet van het einde *der uitwendige roeping*, maar van het einde *der komst van Jezus* in de wereld, om *zondaars* zalig te maken, niet *alle* uitwendig geroepenen, maar *die de Vader Hem gegeven heeft*, niet door de uitwendige roeping alleen, maar ook door de *inwendige*. - Indien 's Apostels mening was, 1 Tim. II:4, dat het Gods wil, einde en oogmerk is, dat *alle mensen* hoofd voor hoofd dadelijk zalig werden, en tot kennis der waarheid kwamen; zou hij leren, dat God tegen Zijn wil, einde en oogmerk handelde, als Hij aan alle mensen de zaligheid niet schenkt, en hun zelfs niet eens de middelen geeft, welke hun nodig zijn, om tot kennis der waarheid te komen. Daar wordt niet gehandeld van het *oogwit der uitwendige roeping*, maar van *een grond*, waarom men, voor ALLERLEI mensen, *bidden* moet. Onze middelmatige catechisanten zijn in staat, die tegenwerping bondig op te lossen.

Gij denkt, dat het *te samen bestaan kan*, dat God van eeuwigheid heeft *voorgekend en besloten*, dat vele geroepenen, tot hun verderf, Zijne roepende stem zouden gehoorzaam zijn, en dat Hij desniettenstaande, in de uitwendige roeping, *het oogwit heeft, die mensen zalig te maken*, van welke Hij te voren zeker weet en besloten heeft, dat zij verloren gaan. Is het wel mogelijk, dat een eindig wijs mens iets verricht, met een oogmerk om iets uit te werken, waarvan hij tevoren zeker weet en zelf heeft vast gesteld, dat het niet geschieden zal? Is het wel mogelijk, dat een mens, die bij zijn zinnen is, in goede ernst kan denken, dat zulk een vlak tegenstrijdige wil, in een redelijk en wijs schepsel, mogelijk is? Wat ongerijmdheden schrijven wij dan de oneindige wijze God toe, als wij hem een wil en oogmerk toeëigenen, welke zo regelrecht tegen Zijn eeuwige wil en wijsheid strijdt! Misschien denkt gij, dat gij deze tegenstrijdigheden verenigen kunt, door het stelsel der eeuwige denkbeeldige wezens en de *middel kennis* van die denkbeeldige wezens, op deze manier: God heeft van eeuwigheid, *door Zijn goedheid*, het oogmerk gehad, om al Zijn schepsels gelukkig te maken. Doch er waren, onder die schepsels, zodanigen, die, door hun wezen, wezenlijke eigenschappen en verband in de wereld, hun natuurkrachten en vrije wil niet goed wilden gebruiken, om zich naar dat oogwit van God te schikken. God voorzag dit, door de middel kennis van die denkbeeldige wezens. Omdat Hij dit voorzag, zo besloot Hij het ook toe te laten. Desniettenstaande kon Hij Zijn goed oogmerk in de uitwendige roeping wel behouden, terwijl Hij het toeliet, dat de zondaars zich tegen Zijn oogmerk verzetten en hetzelfde ijdel maakten. Uw uitdrukking, dat God dit *VOORGEKEND en besloten heeft toe te laten, zonder dat Zijn zaligmakend oogmerk veranderd wordt*, vergeleken met uw Systeem, doet mij denken, dat gij op de even gemelde wijze zal *raisonneren*, om die tegenstrijdigheden te verenigen. Doch daardoor kunt gij de gemaakte zwarigheid niet wegnemen, maar in tegendeel grotelijks vermeerderen. Want die middel kennis der eeuwige

denkbeeldige wezens is een tegenstrijdige hersenschim, gelijk ik in een Missive aan de Heer Voet, bij leven en welzijn, hoop te betogen. En gesteld, maar niet toegestaan zijnde, er was zulk een middel kennis der eeuwige denkbeeldige wezens in Gods verstand; dan zou het toch een onmogelijkheid zijn, die tegen de oneindige wijsheid streed, dat God, door Zijn goedheid, een oogmerk had, om alle geroepenen zalig te maken. Want, waar moet men dat oogmerk plaatsen, of voor of na of met die middel kennis der eeuwige denkbeelden? Stelt gij het voor dezelve; dan is dat oogmerk, met eerbied van de Godheid gesproken, blind en redeloos, zonder voorwerp, waar omtrent het verkeert, te hebben, of zonder hetzelfde te kennen. Volgt het, wel niet in tijd, maar in de natuur der zaak, op die middel kennis, of gaat het, als in een ondeelbaar ogenblik, daarmee gepaard, gelijk dat stelsel wil; dan strijdt die goedheid en het oogmerk van dezelve tegen de oneindige wijsheid, wanneer zij iets bedoelde, dat zij wist en vaststelde, dat niet geschieden zou. Het zou dan een ijdel en vergeefs oogmerk zijn. En als Hij in de tijd ook riep, met zulk een oogwit, zo zou Hij, die alle dingen werkt naar de raad Zijns wil, in de tijd een oogmerk hebben, dat strijdig was met Zijn eeuwige voorkennis en besluit.

Mag ik U bidden, Mijn waarde Heer Kleman! zie toch dit begrip van die middel kennis van de vrije wil en het oogmerk der roeping nog eens over, en gij zult zien dat men het niet staande kan houden, of men moet het vrezenswaardig Opperwezen ongerijmdheden toeschrijven.

Gij meent echter uw redenering goed te maken, door een vergelijking met *Gods oogmerk in het schenken van grote zielsvermogens aan sommige mensen, tot bevordering van hun grotere volkomenheid*. Gij zegt, God schenkt aan enige mensen grote zielsvermogens. Gods oogmerk kan geen ander zijn, dan dat daardoor hun grote volkomenheid bevorderd zou worden; vermits het tegen de hoogste goedheid zou strijden, aan Zijn schepselen grote weldaden te schenken, met oogmerk, om hun ongelukkiger *te maken*, dan zij, zonder derzelve genot, zouden geweest zijn. Schoon God van eeuwigheid geweten heeft, dat zij van die grotere zielsvermogens misbruik zouden maken; zo verandert dit toch niet het alleen goede doelwit van Zijn weldaad. Derhalve kan God ook, door de uitwendige roeping, de zaligheid der geroepenen bedoelen; schoon Hij van eeuwigheid geweten heeft, dat zij de roepende stem ongehoorzaam zouden zijn. Doch, in deze uw *redenering*, openbaren zich wederom verscheidenen tegenzeglijkheden.

Vooreerst is hier een groot onderscheid tussen uw premissen en de conclusie die gij daaruit opmaakt. Grote zielsvermogens zijn natuurlijke goederen, welke de bevordering van natuurlijke volkomenheden, door een natuurlijk gebruik, tot een natuurlijk gevolg hebben. Maar, schoon de uitwendige roeping, tot Christus, geloof en zaligheid, nodigt, echter volgt de zaligheid niet natuurlijk uit die algemene aanbidding, als de mens door zijn natuurkrachten daarvan gebruik maakt. Er moet een bovennatuurlijke inwendige roeping, bij de uitwendige, komen, zal de mens dadelijk zalig worden.

Ten anderen wilt gij een zaak, die in geschil is, bewijzen door een andere zaak, waaromtrent datzelfde geschil plaats heeft. Hoewel wij toestaan, dat grote zielsvermogens natuurlijk *geschikt*

zijn, tot bevordering van natuurlijke volkomenheden, gelijk *Gods beeld*, aan de mens in de schepping meegedeeld, geschikt was, om de mens bekwaam te maken, dat hij God zijn schepper recht kende en van harte lief had om in eeuwige zaligheid met Hem te leven; echter ontkennen wij, om redenen boven aangevoerd, dat *Gods oogmerk*, in het schenken van grote zielsvermogens, aan mensen, van welke Hij zeker wist, dat ze dezelve misbruiken zouden, geweest zou zijn, om die volkomen te bevorderen, welke Hij wist, dat niet bevorderd zouden worden. Nochtans willen wij niet beweren, dat Gods oogmerk zou zijn, de mensen, door het schenken van die grote weldaden, *ongelukkiger TE MAKEN*, dan zij, zonder derzelve genot, zouden geweest zijn. Want God *maakt* de mensen niet ongelukkig, maar zij doen het zelf. De grote zielsvermogens van God geschonken *maken* geen mens ongelukkig, maar de mensen zelf maken zich ongelukkig door het misbruik. Het oogmerk van God is, *in het schenken* van grote zielsvermogens, *Zijn goedheid* te openbaren, en *in het toelaten* van het misbruik derzelve, dat der mensen boosheid en verkeerdheid *openbaar zou worden*, en dat, door deze wegen, *Zijn heiligheid en gerechtigheid*, in het straffen van zulke zondaren, die van nature reeds verdoemelijk waren, zoveel te klaarder zouden opgemerkt worden, of *Zijn onafhankelijke genade* in het bekeren van zodanigen zou doorstralen. Al deze heilige eindens worden, van de oneindig wijze en almachtige God, altijd volmaakt bereikt. Hoe ongegrond is dan het besluit, dat gij hier hebt opgemaakt. Wil men redelijk handelen, men moet in tegendeel dus redekavelen: Het strijdt tegen de oneindige wijsheid en almacht, dat God, in het schenken van grote zielsvermogens, aan mensen, van welke Hij wist, dat zij dezelve misbruiken zouden, bedoeld heeft, daardoor hun meerdere volkomenheden te bevorderen, welke Hij zeker wist, dat nimmer bevorderd zouden worden; hoeveel te meer moet het dan tegen de eeuwige wijsheid strijden, dat zij bedoeld zou hebben, door de uitwendige roeping, zalig te maken die mensen, waarvan zij, zeker wist, dat ze nimmer zalig zouden worden.

Keer eens in u zelve. Zijt gij bekwaam, om een oprecht voornemen en oogmerk in uw ziel voort te brengen, om iemand rijk te willen maken, van wie gij te voren, op de zekerste wijze, verzekerd bent, dat hij, door zijn dwaasheid, alles zal verkwisten, wat hem gegeven wordt, en also alle dagen zijns levens arm zal blijven? Gij kunt het wel voornemen en ook uitvoeren, dat gij hem een goede raad geeft, en velerlei weldaden schenkt, opdat het openbaar wordt, dat gij geen schuld aan zijn ongelukkig leven hebt; maar ik ben verzekerd, dat gij geen oprecht oogmerk in uw ziel zult kunnen verwekken, om iets uit te werken, waarvan gij zeker bent, dat het niet geschieden zal. Hoe zal men dan, aan de oneindig wijze God, een ongerijmdheid toeschrijven, die in geen eindig redelijk schepsel vallen kan! - Het verveelt u toch niet, dat ik, tot opheldering van deze gewichtige zaak, nog enige andere voorbeelden bijbreng.

Mozes wet is heilig, rechtvaardig en goed. Zij verbiedt de zonde en spoort de mensen zeer krachtig aan tot het goede, door belofte en bedreigingen. Kunt gij daaruit nu besluiten, dat Gods *oogmerk*, in het geven der wet, geweest is, om allen, aan welke dezelve werd voorgehouden, door de wet, tot de dadelijke betrachting van het goede te brengen? Paulus leert, Rom. V:20, integendeel, dat de wet boven de belofte is ingekomen, *opdat* de misdaad meerder zou worden.

Christus is een Zaligmaker, die voor alle mensen tot zaligheid genoegzaam is. Maar wie kan daaruit besluiten, dat Gods oogmerk, in het zenden van Christus, zijn zou, alle mensen door Hem dadelijk zalig te maken? Simeon betuigt, door de Heilige Geest, Luc. II:34, dat Hij, niet alleen tot een opstanding, maar ook tot een val van velen in Israël gesteld was. Kunt gij nu bewijzen, dat God, door hem tot een val te stellen, *tegen Zijn oogmerk gehandeld heeft*? God biedt Christus en Zijn genade aan, en hij roept de mensen uitwendig, *door het Woord*. Maar velen stoten zich aan dat Woord, ongehoorzaam zijnde. Hiertoe zijn zij, 1 Petr II:8, *gezet*. Kan een redelijk mens begrijpen, dat een volmaakt wijs God een *oogmerk* zou hebben, die mensen, die gezet waren, zich aan het Woord, door hun eigen moedwillige ongehoorzaamheid, te stoten, tot een rechtvaardige straf van hun zonden, door dat Woord dadelijk zalig te maken? Lees, bid ik u, de Heer H. VAN ALPHEN over deze aanmerkelijk plaats.

Zegt gij: hoe kan dat met de oprechtheid, met de hoogste goedheid en zo hoog geroemde mensenliefde van God overeen gebracht worden, dat Hij mensen tot de zaligheid zou roepen, zonder oogmerk, om hen zalig te maken? dan antwoorden wij: zeer betamelijk. Want alles, wat God in de uitwendige roeping betuigt, is waarachtig, oprecht en welmenend, gelijk ik in het voorgaande reeds meer dan eens getoond heb. Het zou tegen de oprechtheid strijden, als Hij, in de uitwendige roeping, betuigde, dat dit Zijn oogmerk was, terwijl Hij dat oogmerk niet had. Doch dit wordt in de uitwendige roeping nergens verklaard, maar juist het tegendeel geleerd, Luc. II:34, 1 Petr II:8. Het is goedheid, dat God aan mensen, die, wegens hun boze aard, van de geboorte af aan in de eeuwige verdoemenis verstoten moesten zijn, Zijn Zoon met alle zaligheid laat aanbieden. Het is heiligheid en rechtvaardigheid, welke tegen die goedheid niet strijden, als God het toelaat, dat boze mensen deze Zijn goedheid versmaden, door hun eigen vrijwillige verkiezing. Een soeverein kan wel goed zijn en blijven, als hij, aan een boosaardige kwetser zijner majesteit, pardon laat aanbieden, schoon hij in die aanbieding, het oogmerk niet heeft, om het hart van die hardnekkigen, ter aanneming van het aangeboden pardon, over te halen, door een huwelijk met de kroonprinses.

Maar kan een zondaar de aanbieding wel, op een redelijke wijze, aannemen, als hij niet vooraf verzekerd is, dat Gods oogmerk is, alle geroepenen, en derhalve ook hem, dadelijk zalig te maken? Is een ernstige betuiging en aandrang van Gods algemeen oogmerk, om alle geroepenen zalig te maken, niet de allerkrachtigste beweegreden, om een zondaar over te halen ter aanneming der aangeboden zaligheid? Die op deze manier wilde denken, moest weinig doorzicht in het werk der bekering hebben. Er zijn veel mensen, aan welke zulk een algemeen oogmerk der roeping gedurig wordt voorgepraat en opgedrongen, ja die menen overtuigd te zijn, *dat de Heere hen meent*, en het oogmerk heeft hen te zaligen, welke, op deze grond, zich de belofte van zaligheid lichtvaardig toeëigenen, maar nochtans de aanbieding, zoals zij van God gedaan wordt, niet oprecht aannemen, noch zich waarachtig tot God bekeren, omdat hun hart onder dat alles, onveranderd blijft, en zij geen levendige kennis hebben, noch van Gods geduchte volmaaktheden, noch van hun eigen rampzaligheid, noch van Jezus noodzakelijkheid en

dierbaarheid. Men ontmoet in tegendeel andere mensen, welke tegen de dwaling van zulk een algemeen oogmerk der roeping gewaarschuwd worden, die zulk een oogmerk ook niet kunnen geloven, en die desnietteenstaande de aanbieding met hun ganse hart aannemen. God schenkt hen, bij de uitwendige roeping, ook de inwendige, zij worden levendig gemaakt. Zij kennen de oneindige heiligheid, gerechtigheid, hoogheid en majesteit van God; hun zonden, waardoor ze die Majesteit gekwetst hebben; de schuld der verdoemenis, die ze daardoor over zich gehaald hebben; de noodzakelijkheid en genoegdoening der rechtvaardiging en bekering, en hun volstrekt onvermogen, om zelf het een of ander te verrichten. Als aan de zodanigen Christus met Zijn gerechtigheid en sterkte maar wordt voorgesteld, en hun hart daarvoor, door de Geest, geopend, zodat zij dat voorstel met bedaard onderscheiden inzien; als zij daarbij opmerken, dat de Heere hun vrijheid geeft en zelfs verplicht, deze Zaligmaker voor zich ter zaliging aan te nemen; dan is het hun niet mogelijk, dat zij deze Zaligmaker niet zouden kiezen en voor zich zelve omhelzen. Zij zijn bezig met de vrijwilligste, aangenaamste beschouwing, bewondering, aanbedding, omhelzing en aanneming van die aangeboden Zaligmaker en alle zaligheid in Hem, zonder eens aan zulk algemeen oogmerk der roeping te denken. En schoon zij niet zeggen noch denken durven, dat God het oogmerk heeft, om hen zalig te maken, maar zich onder veel vrees bevinden of zij niet onder de verworpenen behoren; echter kunnen zij het dadelijk aannemen van de aangeboden Christus niet laten. Als zij van achteren beschouwen, dat het de trekkende genade des Vaders is geweest, die hun hart met de aanbieding heeft verenigd; dan kunnen zij eerst, met grond, uit die zaligmakende genadegaven, besluiten, dat het Gods eeuwig oogmerk geweest is, hen ook in het bijzonder dadelijk zalig te maken. Dit is de theologie van Paulus, 1 Thes. I:2-4. Het is inderdaad een bewening waardige zaak, dat men, in onze tijd, de enige grond, waaruit de zondaar dadelijk werkzaam kan worden, om de aangeboden Zaligmaker aan te nemen, namelijk de inwendige roeping en levendmaking, voorbijziet, ja tegengaat, en in derzelve plaats zodanige gronden en beweegredenen uitdenkt, welke voor de hoogste wijsheid van God zo zeer beledigend zijn.

Dewijl Gods oogmerk altijd wordt uitgevoerd, zo kan men, uit het oogmerk der roeping, veilig opmaken, welke *de vrucht of het gevolg* der algemene aanbieding of roeping is.

Eerst ontvangen *alle* geroepenen daardoor een *wettig recht, bevoegdheid, vrijheid* of hoe men het anders noemen wil, om Christus, met alle zaligheid in Hem, te MOGEN aannemen. - Het recht en de vrijheid van een arme, om het goed van een rijke *te mogen* aannemen, is alleen en volkomen op de vrije aanbieding van dat goed gegrond. Hij zou een dief zijn, als hij het zonder aanbieding wegnam. En schoon hij het niet aanneemt en daarom geen recht van *eigendom* op het zelve bezit; echter heeft hij een volmaakt recht of vrijheid, *om het te mogen aannemen*, door de aanbieding gekregen. - *Dit recht* en vrijheid, om Christus *te mogen aannemen*, verschilt, in wezen, van *de kracht* om Hem te *kunnen* aannemen, welke niet door de uitwendige, maar door de inwendige roeping geschonken wordt. Het is een grote onbedachtzaamheid, als sommigen over het recht en vrijheid, dat de algemene aanbieding geeft, zodanig redeneren, alsof daarin ook de *kracht* om Christus te kunnen aannemen lag

opgewonden.- Ook dient men een nauwkeurig onderscheid te maken tussen het *recht* van Christus *te mogen aannemen*, en het recht *van EIGENDOM in een dadelijke bezitting*, hetwelk men, niet door de aanbidding, maar door het *aannemen*, eerst verkrijgt. Schoon de aanbidding van een jongeman, aan een jonge dochter, haar een recht geeft om hem te mogen aannemen; echter heeft zij geen recht van eigendom op hem, als haar man, zolang zij hem niet heeft aangenomen. Zolang de arme het aangeboden goed niet heeft aangenomen, bezit hij geen recht van eigendom op hetzelfde. - Het is derhalve een groot misverstand, als men allen, aan welke Christus en Zijn genade wordt *aangeboden*, als *erfgenamen der belofenis* en ware lidmaten van Christus en Zijn genade *dadelijk hebben aangenomen*, alsof een jonge dochter door de blote aanbidding, zonder dadelijke aanneming, een vrouw van de jongeman en een erfgenaam van zijn goed kan zijn. - Men kan hier aan twee kanten afdwalen. Eerst, als men, behalve de aanbidding, nog iets anders, bijvoorbeeld, overtuiging van zonde, wil stellen tot een grond van het recht en de vrijheid, om Christus *te mogen aannemen*. Niemand zal Christus dadelijk *kunnen aannemen*, zo hij niet krachtadig geroepen en van zijn zonden levendig overtuigd is. Evenwel heeft de aanbidding alleen, aan alle geroepenen, een recht en vrijheid gegeven, om het *te mogen*, ja *te moeten* doen. Anders zou de weigering geen misdaad zijn. Dan kan men ook aan een andere kant verbijsteren, als men zich verbeeldt, dat de enkele aanbidding, aan de zondaar, een *recht van eigendom en bezitting geeft*, iemand tot een erfgenaam der belofenis en tot een waar lid van Christus maakt, schoon de dadelijke aanneming, op de aanbidding, niet gevolgd is.

Ten andere heeft de algemene aanbidding, of uitwendige roeping, tot haar *gevolg en vrucht*, *het dadelijk omhelzen en aannemen van Christus* en de zaligheid, te weten, als de *inwendige roeping* daar bij komt en het hart voor die aanbidding vatbaar maakt, licht, kracht en gezindheid schenkt, om met de aanbidding dadelijk werkzaam te worden. Dan doet die aanbidding zulk een liefelijke kracht op het hart, dat het zich daar door, als door zelen en touwen der liefde, gewillig trekken laat.

Eindelijk is dit ook *een gevolg* van de uitwendige roeping, in hun, die van de inwendige roeping verstoken blijven, dat hun verdorvenheid en boosheid, door de moedwillige verwerping van die aanbidding, meerder ontdekt, en Gods heiligheid en gerechtigheid, in hun straffen, luisterrijker verheerlijkt wordt.

Uit al het verhandelde kan het ook blijken, hoe *noodzakelijk* de uitwendige roeping tot zaligheid zij voor *bejaarde* {volwassen} personen; aangezien niemand zonder dezelve enige kennis van Christus en de zaligheid noch enig recht en vrijheid, om tot Hem te komen, hebben kan.

Doch hoe noodzakelijk de algemene aanbidding tot zaligheid voor bejaarde personen ook zijn mag; zij is nochtans alleen, tot zaligheid, *niet genoeg*. Daar moet nog een INWENDIGE ROEPING bijkomen: omdat de zondaar geestelijk dood, blind, afkerig en onvatbaar is voor die geestelijke dingen, welke de algemene aanbidding of uitwendige roeping hem voorstelt. Hij moet

derhalve, door een inwendige krachtadige roeping en trekking, levendig, vatbaar en gewillig gemaakt worden.

Schoon deze inwendige roeping, in de ware bekering van bejaarde mensen, niet geschiedt zonder de uitwendige; echter is zij van dezelve *in wezen onderscheiden*. Zij geschiedt, niet door het Woord, als een zedelijk middel, gelijk alle Pelagiaans-gezinden denken, noch door hetzelve, als een voertuig, waarin de kracht des Geestes gelegd en tot de ziel overgebracht wordt, als sommige Lutherse denken, maar zij geschiedt volstrekt *onmiddellijk*, door een daad des Geestes, die van de zedelijke werking door het Woord wezenlijk is onderscheiden, hoewel zij met dezelve, in bejaarde uitverkorenen, gepaard gaat. Sommige schijnen de inwendige roeping, levendmaking, verlichting, overbuiging des harten alleenlijk daarin te stellen, dat de Heilige Geest, door de verkondiging des Woords, aan het natuurlijk verstand zekere waarheden voorstelt, die het niet geweten of opgemerkt heeft, waardoor het van geestelijke dingen klare begrippen ontvangt, gelijk een leerling, door onderwijs, zeer verlicht kan worden in verscheidene natuurkundige zaken, waaromtrent hij tevoren geheel duister was, en dat aan de natuurlijke wil, door het Woord, nadrukkelijke beweegredenen worden voorgehouden, die dezelve overbuigen, gelijk men een mens, die een natuurlijke afkeer van bittere medicijnen heeft, door beweegredenen, krachtadig overbuigt, om die medicamenten te gebruiken. Doch dit begrip is zuiver Pelagiaans, hetwelk die grote genade van God, de inwendige roeping, volstrekt verloochent. De daad van Gods Geest, waardoor Hij inwendig roept, verlicht en trekt, is van een geheel andere aard. Het is een daad, waardoor hij *onmiddellijk*, inwendig, in de natuurlijke vermogens van verstand en wil, bovennatuurlijke *zakelijkheden, volmaaktheden, krachten, hoedanigheden, hebbelijkheden, levensbeginsel*, of hoe men het liefst noemen wil, uit niet schept, voortbrengt en mededeelt, waardoor de ziel *bekwaam* gemaakt wordt, om geestelijke dingen te *kunnen* kennen, kiezen en zoeken, waardoor ze een *overeenstemming* met, en *gezindheid* tot dezelve deelachtig wordt, en waaruit ze, als een eigenaardig *bovennatuurlijk beginsel*, waarvan zij tevoren niet het allerminste bezat, deze ware geestelijke werkzaamheden oefent. De inwendige roeping verwekt in de mens niet alleen geestelijke *daden*, maar ook een geestelijk *levensbeginsel*, waaruit die daden geoefend worden. Zij bestaat, niet *in een opwekking en bestiering van de natuurkrachten der ziel*, om anders te denken en te willen, maar in een inschepping van nieuwe bovennatuurlijke krachten, van welke niets in de natuurlijke vermogens gevonden wordt. Men kan *deze daad des Geestes natuurkundig* noemen, omdat ze ware zakelijkheden en volmaaktheden, in de natuurlijke vermogens van verstand en wil voortbrengt. Men kan ook, in een gezonde zin, zeggen, dat ze een *zedelijke daad* is; vermits de Heilige Geest, in de inwendige roeping, redelijk en vrijwillig werkt. Schoon het *geestelijk leven*, dat de Geest, door de inwendige roeping en trekking voortbrengt, een *natuurkundige zakelijkheid* of volmaaktheid is, die tot de natuur of de staat van de rechte mens behoorde, welke de Geest *bovennatuurlijk*, in de natuurlijke vermogens der ziel, schept; echter is hetzelve tegelijk een *zedelijke* volmaaktheid, een kracht, in de redelijke, zedelijke, vrije vermogens der ziel, die redelijk, zedelijk en vrij werkt, en met de zedelijke volmaaktheid van God overeenstemt. Ik merk deze dingen zo onderscheiden aan, opdat men zich niet in de war laat brengen door hen,

die gedurig vragen, of de Geest, in de krachtdadige roeping, in de verlichting en overbuiging der ziel, niet *zedelijk* handelt, of het geestelijk leven niet zedelijk is, en daaruit dan willen besluiten, dat het geestelijk leven geen *natuurkundige* volmaaktheid is, die de Geest door een *natuurkundige* daad, *bovennatuurlijk* in de ziel scheidt. Er is bijkans geen woord, dat, in onze dagen, meer gebruikt en minder verstaan wordt, dan het woord *zedelijk*. Sommigen schijnen, door zedelijk, *niets anders* te verstaan, dan een uitwendige aanrading, iets dat toevallig is, op veranderlijke betrekking steunt, of dat, door een *langdurige gewoonte*, verkregen is, niettegenstaande zij ook van *zedelijke* volmaaktheden in God spreken. Veel en groot zijn de verwarringen, misvattingen en geschillen, welke de mensen in de wereld brengen, door het gebruiken van woorden, waaraan zij, of geen, of verkeerde, of verwarde denkbeelden hechten. Het voorgestelde en verklaarde begrip van de inwendige roeping, door de onmiddellijke werking des Geestes, die een nieuwe zakelijkheid, of volmaaktheid in de ziel scheidt, is een wezenlijk leerstuk van onze Gereformeerde Kerk, waardoor zich altijd van alle andere gezinten, en bijzonder van alle Pelagiaans-gezinden, heeft onderscheiden. Het is een van de gewichtigste waarheden, welke in Gods Woord zo overvloedig en klaar worden voorgesteld en aangedrongen. Zonder het geloof en de bevinding van deze waarheid, kan geen redelijk mens de Schriftuurlijke leer van 's mensen verdorvenheid, van de grootheid en onafhankelijkheid der genade, van de ware zuivere Godzaligheid, recht verstaan, grondig geloven, noch levendig betrachten.

Het is vervolgens, uit de natuur der inwendige roeping, ook vanzelf klaar, dat *ze krachtdadig en onwederstaanbaar moet zijn*. De mening is geenszins, dat zij de mens redeloos dwingt en trekt, om, zonder ja tegen reden en wil, zich te bekeren. Maar zij scheidt, door een almachtige daad, zodanig een volmaaktheid in de mens, waardoor zijn verstand en wil met geestelijke zaken overeenstemt, dezelve in haar eigen aard kent, en, met de grootste vrijwilligheid, kiest, zoekt, omhelst en betracht.

Zal nu een bejaard {volwassen} zondaar zalig worden; dan moet noodwendig de uitwendige roeping en de even verklaarde inwendige roeping MET ELKANDER GEPAARD GAAN. - De uitwendige roeping stelt de zondaar de geestelijk voorwerpen, gronden en beweegredenen voor, waaromtrent zijn ziel, tot zaligheid, moet werkzaam worden, en geeft hem vrijheid, recht en verplichting, om Christus en de zaligheid te *mogen* en te *moeten* aannemen. - Maar de inwendige roeping schenkt, de geestelijk dode, blinde, vijandige zondaar, een nieuwe geestelijk leven, kracht, licht en gezindheid, waardoor hij dat *kan* en *zekerlijk zal doen*, met de grootste vrijwilligheid, zonder enige in- of uitwendige dwang.

Het is onuitsprekelijk verderfelijk, als men het ene of het andere ontkent. Die, met de geestdrijvers, *de algemene aanbidding* of uitwendige roeping tegenspreken, verzetten zich tegen een zaak, die tot de *dadelijke bekering* absoluut noodzakelijk is. Die, met de Pelagiaans-gezinden, *de inwendige onmiddellijke bovennatuurlijke levendmaking* des zondaars loochenen, nemen de volstrekt noodzakelijke grond van de waarachtige bekering en

godzaligheid weg. - Het is ook voor de ware bekering en godzaligheid bij uitnemendheid schadelijk, als men *met de mond* wel belijdt, dat er een *uit- en inwendige* roeping is, doch dezelve niet duidelijk *onderscheidt*, maar met elkander verwart. Dit doen zij, die aan de uitwendige roeping toeschrijven, hetgeen aan de inwendige alleen eigen is. Men belijdt een inwendige bovennatuurlijke, en zo gij wilt, wonderdadige hart veranderende, wederbarende, levendmakende genade en roeping te geloven; maar men zegt ziet en weet niet, wat die inwendige roeping verricht, dat door de uitwendige niet gedaan kan worden. Men ondermijnt dezelve, door te stellen, dat *ze niet anders dan middelijk, door de zedelijke werking van het Woord*, op de harten van mensen werkt. Men zegt, de *voorbereidende* genade-werkingen des Geestes, door het voorstellen van verhevene waarheden en zieltreffende beweegredenen, kunnen de ziel van een natuurlijk mens, die het beginsel van werkzaamheden en zijn redelijkheid heeft overgehouden, maar door gebrek aan verhevene waarheden en zieltreffende beweegredenen zo werkeloos als een dode is, zodanig verlichten, opwekken, overbuigen en levendig werkzaam maken, dat zij geestelijke dingen kan kennen, oprecht kiezen, zoeken en om dezelve ernstig bidden.

Het ganse werk des Geestes, in de *toepassing* der zaligheid bestaat eindelijk, naar het begrip van sommigen, daarin, dat de gerechtigheid, die Christus verworven heeft, *door de aanbidding van het Evangelie, aan allen wordt geschonken, en door de Sacramenten aan hen allen verzegeld*. Door deze zedelijke middelen, maakt de Geest de harten levendig en werkzaam, zonder enig ander inwendig werk in de harten der mensen. Het is waar, men bidt, voor de predikatie en het gebruik der Sacramenten, om een bewerking van de Geest, bij het Woord en het Sacrament, om de harten van onbegenadigden voor de werking van het Woord vatbaar te maken, en zodanig te veranderen, dat ze waarachtige erfgenamen der belofenis en derzelve zegelen mogen worden, maar men schijnt daardoor niets anders te verstaan, dan *de gewone invloed der voorzienigheid*, in ons rondom afhankelijke schepselen, waardoor God het Woord, de dienaar, die het predikt, en de redens-krachten van hem, die het Woord hoort, en het Sacrament ontvangt, zodanig onafhankelijk, genadig onderhoudt, dat het een op het ander zijn werking kan doen, gelijk men, aan de tafel, om een zegen over de spijzen bidt.

Eindelijk heeft het zeer nadelige gevolgen, als men *meer* op het ene dan op het andere aandringt, niettegenstaande dat zij beide even noodzakelijk zijn. Er kunnen tijden zijn, dat men alleenlijk bij de inwendige roeping en onmiddellijke bewerking staan blijft, terwijl men weinig werk van de uitwendige roeping en algemene aanbidding maakt. Maar die tijden kunnen veranderen, en men kan zich alleen bij de uitwendige roeping en algemene aanbidding zodanig bepalen, dat men de inwendige bijkans geheel uit het oog verliest. Zodanig zijn de tijden die wij tegenwoordig beleven. Men hoort sommigen, in de behandeling van de toepassing der zaligheid en van de ware bekering der mensen, weinig of geen gewag maken van een *inwendige roeping*, van de inschepping van een nieuw hart, waardoor het stenen hart veranderd wordt in een vleser. Men spreekt bijkans nergens anders van, dan van de roeping, nodiging, ernstige welmenende

aanbieding door het Evangelie. Men verklaart, hoe de mens daardoor, op een zedelijke wijze, bekeerd kan worden. Door het redelijk gebruik maken van het Evangelie, moeten de begrippen van redelijke mensen natuurkundig verbeterd worden, en daaruit volgen, naar de aard der ziel, verbeterde begeerten, en daaruit wederom verbetering des levens enz. En, dat nog het meest te bejammeren is, bestaat hierin, dat men veel van de aller gewichtigste stukken, welke het Evangelie leert en zonder welke kennis en geloof men niet zalig kan worden, in het voorstellen van de roeping, nodiging en aanbieding, over het hoofd ziet. Men roemt Gods goedheid, gadeloze mensenliefde, oprechte mening om zondaars zalig te maken; maar men staat weinig stil bij Gods *heiligheid, gerechtigheid en vreselijke toorn over de zonden*. Doch hoe kan een zondaar noodzakelijkheid ontdekken voor zijn persoon, in een Christus, die Gods vreselijke toorn tegen de zonde gedragen heeft en onuitsprekelijke angsten in Zijn ziel gevoeld heeft; hoe kan men de mensenliefde, in het geven van die Zoon om Gods toorn, in plaats van zondaren, te dragen, kennen en erkennen; als men bij die ontzaglijke en vreselijke heiligheid, gerechtigheden toorn van God niet levendig bepaald wordt? Men handelt gedurig en altoos van Jezus algenoegzaamheid, gepastheid, van Zijn gewilligheid om zondaars zalig te maken, dat Hij zondaars roept, nodigt, zich welmenend aanbiedt, de zondaar meent; van de zedelijke kracht der waarheid, van de redelijkheid des mensen, die als een redelijk schepsel moet handelen: maar men spreekt zeer weinig, of maar nu en dan terloops, van 's mensen ellendigheid, blindheid, vijandschap, geestelijke dood, onmacht en doemschuld. Doch hoe zal een zondaar voor zijn persoon noodzakelijkheid en dierbaarheid vinden in een Profeet, die niet alleen door Zijn Woord, maar ook door Zijn Geest de ogen der blinden wil openen, in een Hogepriester, die voor Zijn *vijanden* gestorven is, in een Koning, die de *doden* levend maakt; als hij van zichzelf niet denkt, dat hij een geheel blinde, vijandige, dood onmachtige is? Hoe zal een mens, die daarvan onkundig blijft, zich verootmoedigen over zijn boosheid, blindheid, vijandschap, schuld en onmacht, als hij van deze zijn ellendigheid geen kennis heeft? Een verootmoedigd, een gebroken en verslagen hart is toch nodig tot zaligheid, niet als onze gerechtigheid voor God, noch ook als een voorwaarde, waarvan ons recht en vrijheid, om tot Christus te mogen komen, zou afhangen, maar als een eigenschap der waarachtige Evangelische bekering. De mens is wel een redelijk schepsel; maar hij heeft, niettegenstaande zijn redelijkheid, een stenen hart, hetwelk in een vleses herschape moet worden, dat zekerlijk door de uitwendige roeping niet geschieden kan. Het kan niets anders of het moet zeer nadelige gevolgen hebben, als men zoveel gewichtige waarheden overstapt en van niet anders, dan van roeping, nodiging, welmenende aanbieding handelt.

Sommigen vergaan in wanhoop, omdat zij, onder alle die roepingen, nodigingen en welmenende aanbiedingen, bevinden, dat ze, met al hun redelijkheid, geen licht in het Evangelie, geen dierbaarheid in Christus, geen verandering van het stenen hart in een vleses ondervinden, en omdat ze van een inwendige roeping, welke bij de uitwendige geschonken zal worden, niets horen. Maar anderen, waarvan men op een sommige plaatsen een groot aantal ontmoet, laten zich door die handelwijze zeer schielijk tot ware, ja bevestigde christenen maken. Zij leren de woorden van enige waarheden van buiten en krijgen daarvan oppervlakkige letterlijke begrippen. Zij geloven dat het waarheden zijn. Zij krijgen verheven gedachten van Gods goed-

heid, algemene mensenzelflieve, van Jezus welmenende nodigheden. Zij denken: *Hij meent mij*. Zij krijgen hoop op de hemel. Zij zien zich aan voor bekeerde mensen en ware christenen, en zij worden van anderen ook als zodanig begroet. Maar hoedanig is hun godzaligheid? Juist, als de godsvrucht van de vrome Socrates en van de godvruchtige Naturalisten, met dit onderscheid, dat ze een andere naam dragen en enige uitdrukkingen gebruiken, waarvan ze de zin niet verstaan noch de kracht ondervinden. Ze missen de Geest van Christus en behouden hun oud, onveranderd hart. Zij hebben geen indruk van Gods heiligheid, gerechtigheid en vreselijke majesteit. Zij zijn vreemdelingen van hun eigen ellendigheid, van Jezus noodzakelijkheid en gepastheid in al Zijn ambten, van een waarachtig verootmoedigd gebroken en verslagen hart, en dus ook van de oprechte liefde jegens God in Christus.

Wat mag toch de oorzaak wel zijn, dat men, in onze dagen, zodanig op het *uitwendige* valt en het *inwendige* voorbij ziet, daar toch het uitwendige van niemand bevochten wordt? Waarom is het nu alleen *uitwendige* roeping, *uitwendige* aanbidding, *zedelijke* deugd, *zedelijke* bekering, *uitwendige* Kerk, *uitwendig* verbond, *uitwendige* lidmaten, waarvan men gewaagt en waarop men zo gedurig aandringt? Heeft men misschien reden van vrees, dat het *inwendige* te sterk zal doorbreken, of dat de geestdrijvers de overhand in onze dagen meer, dan in vorige dagen zullen krijgen? Ik kan niet zien, dat dit de ware reden daarvan is. Naar mijn gedachten, moet men dezelve in andere dingen zoeken. Dezelve zijn vele en velerlei, waarvan ik maar enige zal opnoemen. In een tijd, daar men meer dan ooit van *de orde* spreekt, is de *wanorde* in der mensen gemoederen boven mate toegenomen. De redeloze, vleselijke, zinnelijke aandoeningen, die aan de redelijke vermogens der ziel onderworpen en door dezelve bestierd moesten worden, voeren een geweldadige heerschappij. Daardoor zijn de meeste inwoners der wereld aan de ijdelheid, de weelde, de gemakkelijkerheid, de losheid, de ongestadigheid en het zinnelijke, verslaafd. Men veracht het wezenlijke en innerlijke, en men houdt zich alleen met het uiterlijke op. Het gewaad, de praat, de houding en ganse levenswijze is ingericht, om maar een *uitwendige*, wezenloze, oppervlakkige vertoning te maken, de redeloze veranderlijke zinnen en ijdele verbeeldingskracht te strelen. Deze zeden worden de tere jeugd, door voorbeelden en ernstige lessen, ingeprent, in plaats van dezelve te onderwijzen in dingen, die haar innerlijk wezenlijk geluk naar ziel en lichaam kunnen bevorderen. Men heeft meer behagen in tonelen, dan de kerken; in toneel-poëzie, dan de Psalmen van David; in belles lettres dan in grondige wezenlijke wetenschappen; in de losse vliegertjes van de vrijgeestige school, dan in een grondig betoog van eeuwige waarheden. Die in zulk een wereld van uitwendigheden verkeren, al keuren zij het bestaan der tegenwoordige wereld niet goed, kunnen toch heimelijk en ongemerkt van het inwendige werk des Geestes worden afgetrokken.

Het getal der Deïsten, Naturalisten en Pelagianen neemt in deze dagen, met een ongelooflijke stoutheid, de overhand. Deze zijn zonder vermoeiing arbeidzaam, om, door geschriften en gesprekken, het innerlijke werk des Geestes tegen te staan. Al gaat men niet dadelijk over in hun partij, echter kan men, uit hun vergiftigde pennen en monden, een besmetting ontvangen,

waardoor men omtrent het inwendige werk des Geestes onverschilliger, zo niet ongezonder, wordt. - De naamfilosofen maken in onze dagen een groot gerucht. Indien deze van de ware edele filosofie hun werk maakten, om de zaken zelve, tot in de grond, te onderzoeken; dan zouden zij, in de aller geringste dingen, gedurige gelegenheid ontmoeten, om de enge palen van hun verstand en wijsheid ootmoedig te erkennen, en zij zouden niet wijzer willen zijn, dan men behoort te zijn. Maar, in hun oppervlakkige denkbeeldige hersen-filosofie verbijsterd, vallen zij in die hoogmoedige smaak, dat zij alles moeten begrijpen en niets geloven van hetgeen zij niet begrijpen. Zij hebben het, in onze dagen, bijzonder druk, met de *lex continuitatis*, volgens welke *alle dingen*, zonder sprong en gapingen, geschieden. Sommige lieden van een betere gesteldheid, door die grote ophef der naamfilosofen verrast, laten zich vervoeren, om te denken, dat de genade-werkingen des Geestes zonder sprong geschieden moeten, en dat men dezelve, naar het beginsel der genoegzame reden, uit de redelijkheid van 's mensen natuur en de zedelijke kracht des Woords, kunnen verklaren en begrijpelijk maken. En hierdoor raakt die inwendige wonderdadige onbegrijpelijke werking des Geestes in de ware bekering, uit het oog. - Men ontmoet ook mensen, welke uit verschillende beginselen, een grote gezetheid hebben om mensen te bekeren. Zij willen met alle geweld de mensen aan het werken helpen. Hiertoe bedenken zij allerlei beweegredenen, die van de uitwendige roeping, de redelijkheid der natuur, de uitwendige kerk, verbond en lidmaatschap, ontleend zijn, en verbijsteren, in dat uitwendige, zodanig, dat ze het inwendige voorbij zien. - Sommigen zijn op het uitwendige alleen, met voorbijgaan van het inwendige, zo zeer gezet, omdat men daardoor, op de gemakkelijkste wijze, een christen kan worden, zonder juist, door een levendig gezicht van Gods vreselijke toorn, van hun blindheid, vijandschap, schuld, dood en onmacht, al te zeer benauwd te worden, en zonder dat zij van hart en weg behoeven te veranderen.

En wat is nu het *gevolg* van deze vervreemding en ongezonderheid, omtrent de Geest en Zijn inwendige werking, in de harten der mensen? Hij vertrekt met Zijn inwendige roeping, en laat de mensen aan hun zelve over, opdat het openbaar wordt, wat de mensen, met al het uitwendige, kan uitrichten, zonder Zijn inwendige werking.

Is er immer een tijd geweest, waarin het nodig was, dat de leraars, als dienaars des Nieuwe Testaments, niet der letter maar des Geestes, zich aangordden, om met wijsheid, met een heilige ijver, met moed en onversaagdheid aan te dringen, dat bij het uitwendige ook het inwendige, bij de algemene aanbidding ook de bijzondere inwendige roeping, moet komen, het is deze tijd, die wij beleven. Er is niets voor land en kerk zo noodzakelijk, waarom die weinige oprechte, die er in het land over zijn, in hun binnenkamer en hun bijeenkomsten, ernstig en gezet dienden te bidden, als dit, dat God toch, bij de uitwendige bediening van het Woord, mag voegen de inwendige levendmakende hart veranderende genade des Geestes, ten einde in de kerk meer werk gemaakt mag worden van een *inwendig christendom*, inwendig verbond, inwendige kerk, inwendig lidmaatschap, welke zich, in een uitwendig godzalig gedrag, levendig vertoont.

Nadat ik het gewichtig stuk van de *natuur* der algemene aanbidding heb afgehandeld, zal ik

nu *die beide vragen*, welke ik in het begin van deze voorstelde, met weinige beantwoorden.

De eerste vraag is, *of uit de algemene aanbieding ook een algemene voldoening volgen moet, als dezelve oprecht en welmenend zal zijn?* Indien het waar is, dat ik boven, *van de inhoud, het oogmerk en de gevolgen van de algemene aanbieding*, zo ik denk, genoegzaam bewezen heb; zal geen redelijk mens op die gedachten kunnen komen, dat, uit zulk een algemene aanbieding, ook een algemene voldoening volgen kan. Als de lezer de moeite wil doen, het bovengemelde onpartijdig te herlezen, zal hij, gelijk ik vertrouw, van de rechtmatigheid van dit besluit in zijn binnenste overtuigd zijn.

De andere vraag is deze, *of uit de algemene aanbieding ook volgt, dat een natuurlijk mens genoegzame krachten moet bezitten, om het aangebodene, Christus, het leven en de zaligheid te kunnen kiezen, aannemen en tot Christus komen, als de aanbieding oprecht en welmenend zal zijn?* Ook deze vraag kan, uit hetgeen van de inhoud, het oogmerk en de gevolgen van de algemene aanbieding boven gezegd is, genoegzaam beantwoord worden. Indien de Heere, in de uitwendige roeping of algemene aanbieding, verklaarde, dat Zijn oogmerk was, hen, door die uitwendige aanbieding *alleen*, zalig te maken; dan zouden zij ook krachten moeten hebben, om die uitwendige aanbieding aan te nemen. Doch nu betuigt de Heere uitdrukkelijk, Joh. VI:44, 65, en elders, dat, bij die uitwendige, nog een inwendige roeping en trekking tot zaligheid nodig is.

De algemene aanbieding doet niets anders, gelijk gezien is, dan Christus en Zijn genade aan allen uitwendig voor te stellen, hun de noodzakelijkheid en genoegzaamheid tot hun zaligheid voor te houden, hun vrijheid te geven en te verplichten, om Hem aan te nemen, ten einde de *uitverkorenen*, door de inwendige roeping, daarbij bepaald, zalig zouden worden, en ten einde de blindheid, boosheid en krachteloosheid van anderen, die deze aanbieding verwerpen, openbaar zou worden. Dit alles is immers ten volle, met de oprechtheid en welmenendheid der aanbieding, bestaanbaar.

Einde